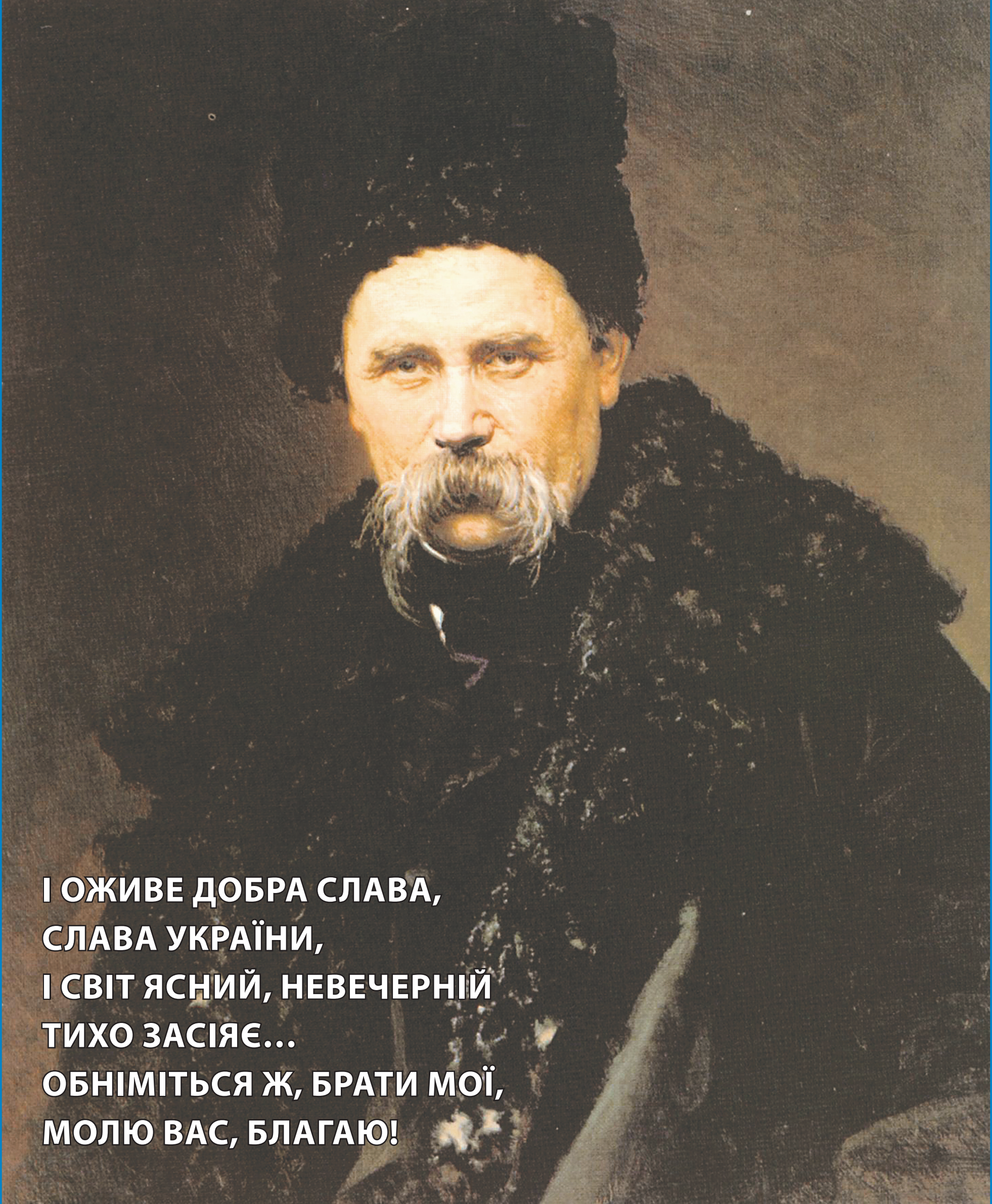

культура *і життя*

www.uaculture.com

№ 10 (4582) 7 березня, 2014 рік

Виходить із 7 жовтня 1923 р.

І ОЖИВЕ ДОБРА СЛАВА,
СЛАВА УКРАЇНИ,
І СВІТ ЯСНИЙ, НЕВЕЧЕРНІЙ
ТИХО ЗАСІЯЄ...
ОБНІМІТЬСЯ Ж, БРАТИ МОЇ,
МОЛЮ ВАС, БЛАГАЮ!

Євгена Нищука призначено міністром культури України

Заслужений артист України Нищук Євген Миколайович народився 29 грудня 1972 року в Івано-Франківську. У 1995-му закінчив Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені Івана Карпенка-Карого (майстерня народної артистки України Валентини Зимньої), працював актором Київської академічної майстерні театального мистецтва «Сузір'я».

Окрім плідної роботи в театрі та кіно, Євген Нищук відомий як постійний ведучий мистецьких заходів, що проводяться у Київській академічній майстерні театального мистецтва «Сузір'я», та ініціатор-ведучий багатьох фестивалів, концертів. Представляв країну у заходах, присвячених Дням культури України в

Грузії, Азербайджані, Казахстані, Німеччині, Польщі тощо. Треба відзначити його внесок у міжнародне визнання держави-ми світу Голодомору в Україні, як злочини проти людства, об'їхавши з мистецьким проектом «Панахида по Голодомору» країнами Європи – Ізраїль, Голландія, Великобританія, Чехія, Словаччина, Польща, Франція, за що був нагороджений подякою Президента та Міністерства культури та туризму України.

Під час Помаранчевої революції Євгена Нищука називали «голосом Майдану». Він же став незмінним модератором на сцені Євромайдану 2013–2014 рр. Навіть свій день народження 29 грудня зустрів на Майдані.

27 лютого 2014 року Євген Нищук призначений міністром культури України.

НА МАЙДАНІ ВСТАНОВИЛИ СТАТУЮ ШЕВЧЕНКА

На Майдані Незалежності в Києві навпроти сцени встановили дерев'яну статую Тараса Шевченка.

За словами скульптора Володимира Зайця, роботу над нею вели протягом трьох років кілька різних майстрів. «До мене вона потрапила три місяці тому. Робота над верхньою частиною статуй майже завершена. Вирізьблена вона з осики. Цьому дереву було понад 200 років – старіше ніж сам Шевченко», – повідомив В. Заєць.

До завершення статуї може долучитися кожен охочий, за допомогою молотка та різачка.

ЗВЕРНЕННЯ ВИКЛАДАЧІВ, НАУКОВЦІВ ТА СТУДЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ АКАДЕМІЇ УКРАЇНИ ІМЕНІ П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО ДО МІЖНАРОДНОЇ ТВОРЧОЇ СПІЛЬНОТИ

Ми – викладачі, науковці та студенти провідного музичного навчального закладу України – Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, який дав світовій культурі багатьох видатних діячів, серед них: Іван Козловський, Володимир Горовиць, Борис Лятошинський, Левко Ревуцький, Євгенія Мірошниченко, Анатолій Солов'яненко, звертаємося до колег з мистецьких вузів України, Російської Федерації та міжнародної творчої спільноти, з якими нас поєднують давні творчі зв'язки і плідна співпраця, з проханням виступити на підтримку українського народу, не допустити кровопролиття та руйнування історичних зв'язків між народами.

Упродовж всієї своєї історії народ України стояв на захисті миру і злагоди, поваги до культури і цінностей інших держав, звичаїв і вірувань різних народів, толерантності і людської гідності. Незважаючи на багатонаціональність та розмаїття культур, наша країна завжди залишалася монолітною та соборною, стоячи на захисті прав і свобод кожного громадянина України, що проживає на її території.

Закликаємо підтримати Звернення Верховної Ради та Уряду України до Російської Федерації, США та Великої Британії з вимогою гарантувати територіальну цілісність та безпеку України відповідно до Будапештського меморандуму.

Сьогодні наш колектив, як і увесь український народ, повинен стати на захист своєї держави, її суверенітету та територіальної цілісності і не дати втягнути світову цивілізацію у полум'я світової війни!

Ректор В. І. РОЖОК
доктор мистецтвознавства, професор,
народний артист України,
член-кореспондент
Національної академії мистецтв
України

Біографія Шевченка – це культурний простір України

*«Ну що б, здавалося, слова...»
Слова та голос – більш нічого.
А серце б'ється – ожива,
Як їх почує!.. Знать, од Бога
І голос той, і ті слова
Ідуть меж люди!»*

Т. Шевченко

Нині постать Шевченка на часі. Його творчість всотана в генетичну канву патріотичного духу народу. Але Шевченко неосяжний, як Космос, і вивчається тепер по-новому як Людина. Він цікавий в іпостасях коханого, друга, етнографа і вразливого митця.

Про Шевченка як особистість, його багатогранну спадщину і маловідомі сторінки життя йшлося у стінах Національної історичної бібліотеки під час презентації бібліографічного проекту «Історична Шевченкіана».

До такої ініціативи Інституту історії України НАНУ із захопленням приєдналися фахівці Бібліотеки за підтримки Міністерства культури України. Свої напрацювання презентацію у форматі АБІС ІРБІС-64, що включає три тисячі анотованих бібліографічних записів, повідомлення фахівців про унікальну колекцію видань стародруків і рідкісних книг серії «Шевченкіана» із фонду НІБУ та демонстрацію ретроспективної книжково-ілюстративної виставки щодо проекту оприлюднили відомі вчені-історики Інституту історії України НАНУ, науковці Інституту літератури імені Шевченка, Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені Рильського, Національного музею Тараса Шевченка, Національної бібліотеки України імені Вернадського, фахівці бібліотек системи Міністерства культури України.

Перед студентами-істориками «Києво-Могилянської академії», КНУКіМ

і Національного університету імені Шевченка, очільник-науковець бібліографічного відділу НІБУ Кирило Русанівський продемонстрував ще й документальний фільм про шевченкознавця Єлизавету Середу, відзнятий майже півстоліття тому його дідом Віталієм Русанівським, мовознавцем, академіком.

Начальник відділу бібліотек Міністерства культури України Марія Височанська нагадала, що 2014-й оголошено роком Шевченка не тільки в Україні. Адже із 47 років на батьківщині поет прожив усього 15. Та феномен нашого Кобзаря й полягає в тому, «що він для нас УСЕ, бо він наша Україна».

Історики закликають вивчати біографію Шевченка за новітніми технологіями психології, коли враховуються такі аспекти життя, як монадна мапа особистості, місця перебування, події, у вир яких він потрапляв; артефакти. Тобто

весь творча і духовна спадщина; а ще – люди, хто безпосередньо контактував з Тарасом Григоровичем і відіграв важливу роль у його долі. У ньому жив дух художника, який бачив серцем. Кажуть, геніальність українського поета-пророка і полягала в тому, що він мав персональну ідеологію, яка сформувала його світогляд митця. Апогей життя і визначається широтою культурного простору біографії особистості.

«Тому постать Шевченка така космічно-неосяжна», наголосила Руслана Маньковська, заступник голови Національної спілки краєзнавців України. «Маємо пророка, який і через 200 років є поведирем для українців, духовним стрижнем народу, хто живить національну ідею», патетично підсумувала краєзнавець.

Наталія КУЛІШ
Фото авторки

«На вічному шляху до Тараса»

Під такою назвою в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України відкрилася виставка архівних фотодокументів і матеріалів.

Експонати, представлені в музеї, привезені із 25 державних архівних, музейних та наукових установ України, Росії, Литви, Казахстану та Польщі, що дає змогу ознайомитися з маловідомими сторінками життя та діяльності Шевченка, його оточенням, духовними цінностями та світоглядними орієнтирами, а також просте-

жити вплив постаті та творчості Кобзаря на розвиток української культури.

У межах виставки глядачі мають змогу переглянути кадри кінохроніки з фондів Центрального державного архіву кінофотофонодокументів України ім. Г. С. Пшеничного та Російського державного архіву кінофотодокументів та архівні документи з фондів Центрального державного історичного архіву України.

Серед них, зокрема, запис у метричній книзі церкви Іоанна Богослова села Моринці Звенигородського повіту Київської

губернії про народження Т. Г. Шевченка від 25 лютого 1814 року, лист міністра народної освіти С. С. Уварова до київського, подільського і волинського генерал-губернатора Д. Г. Бібікова про призначення Т. Шевченка вчителем малювання Київського університету Св. Володимира від 15 березня 1847 року, унікальні рукописи Тараса Шевченка з фондів Інституту ім. Т. Г. Шевченка НАН України тощо.

Експозицію підготовлено у співпраці з державними архівними службами Литви, Казахстану, Польщі та Росії, Національним музеєм Тараса Шевченка та Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.

ПАМ'ЯТНИК НЕБЕСНІЙ СОТНІ НА МАЙДАНІ

У Києві на Майдані встановили пам'ятники Небесній сотні. Це п'ять гранітних плит, розміром приблизно півтора на півметра. На них викарбувані імена загиблих, їхній вік на момент загибелі. Вони також поділені по датах смерті.

Як пояснили організатори, встановлення пам'ятників – це ініціатива киян. Вони з'явилися на сходинках перед каркасом новорічної «йолки». Там виклали п'ять великих шин, зверху на які поклали плити. На одній із плит зверху вирізаний герб України і напис «Вічна пам'ять героям Небесної сотні». А нижче – слова із Гімну України: «Душу й тіло ми положим за нашу свободу».

«ВОГОНЬ ЛЮБОВІ. ПРИСВЯТА МАЙДАНУ»

8 березня в Центрі сучасного мистецтва M17 відкривається художня виставка «Вогонь любові. Присвята Майдану», в якій будуть представлені роботи вже відомих і молодих художників не тільки з України, а й з-за кордону. Живописці, що стали свідками тяжких і трагічних подій цієї зими в Україні, створили чуттєві та емоційні твори мистецтва.

В експозиції роботи Володимира Бовкуна, Олександра Ройтбурда, Матвія Вайсберга, Бориса Егізаряна, Миколи Журавля, Петра Бевзи, Ігоря Гусєва, Стаса Жалобнюка, Віллі Л'Еплаттенє з Іспанії та багатьох інших.

На думку кураторів проекту Єлизавети Бельської та Олеси Авраменко, саме ці роботи мають лягти в основу образу нової України. Вони сприятимуть створенню символів для подальшого сприйняття нас світовою громадськістю, а також піднесуть країну у власних очах.

Виставка працюватиме до 17 березня з 11.00 до 19.00. Вхід вільний.

МУЗИКАНТИ ЗА МИР І ЦІЛІСНІСТЬ УКРАЇНИ

Ситуація в країні не залишає байдужими не тільки політиків, а й музикантів. Для того, щоб згуртувати народ і прибрати розбіжності на мовному ґрунті, соліст «Океану Ельзи» Святослав Вакарчук запропонував провести в Криму серію «концертів миру», в яких візьмуть участь як українські, так і російські виконавці.

Днями на зустрічах у вишах Харкова й Донецька Вакарчук заявив: «Є ідея зробити концерти миру в Криму. Ми до цього готові. Але важливо, щоб зараз дипломати врегулювали ситуацію, а далі ми виступимо зі своїми словами і піснями...»

Спробуємо дістатися до Криму, і якщо все буде добре, проведемо таку зустріч в Сімферополі», – повідомив Святослав.

Дати та склад учасників проекту поки невідомі. Ідею Вакарчука підтримав лідер групи «Любе» Микола Расторгуєв.

За ідею миру і збереження цілісності України також висловилися новими піснями українські виконавиці ІЕ («Хай не здригнеться твоя рука») та Ірена Карпа («Реквієм по Небесній сотні»), група «Ляпіс Трубецькой» («Воїни Світла») і Борис Гребенчиков («Кохання під час війни»).

УКРАЇНСЬКІ АКТОРИ ЗАКЛИКАЛИ РОСІЙСЬКИХ КОЛЕГ НЕ ДОПУСТИТИ ВІЙНИ

Українські актори театру і кіно в ніч з 4 на 5 березня записали відеозвернення до російських діячів культури та українських громадян – не допустити війни між народами, зміцнити російсько-українські культурні зв'язки.

Серед акторів, які висловили таким чином свою громадянську й людську позицію: Ада Роговцева, Раїса Недашківська, Олексій Богданович, Володимир Горянський, Стас Боклан, Ольга Сумська, Наталя Доля, Наталія Шевченко, В'ячеслав Ніколенко, Вікторія Жилинська, художній керівник Національного театру імені Івана Франка Станіслав Мойсеєв та інші.

Ада Роговцева згадала слова Романа Віктюка про те, що для творчої людини батьківщиною завжди буде сцена, але для українських діячів культури батьківщина – це Україна, яку ми всі повинні зберегти, не допустивши розбрату і розколу...

МИТЬ ЦІНОЮ В ЖИТТЯ

5 березня в Синій залі Будинку кіно відбувся творчий вечір молодих кінодраматургів на тему: «МАЙДАН. Художнє переосмислення дійсності». Його організували Національна спілка кінематографістів України, Гільдія сценаристів України, Київський національний

університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенко-Карого, майстерня М. Іллєнка, майстерня Б. Жолдака, творча спілка «Лабтрон», проєкт «Babylon'13».

З перших днів кіномитці фільмували події, що відбувалися на Майдані. Так виник проєкт «Babylon'13», так з'явився альманах «Майдан. Кіноісторія». Було відчуття, що от-от скоро все закінчиться, і залишаться тільки кадри, слова... Але натомість історія вже карбувала моторошні кадри на наших серцях. За коротку мить ціною в життя ми змінилися, і від нас залежить, якою тепер буде дійсність довкола нас.

«ВІД ПОДОЛУ ДО ЗОЛОТИХ ВОРИТ»

З нагоди відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка з 27 лютого до 28 березня у столичних музеях триває виставковий проєкт «Від Подолу до Золотих воріт».

Проєкт складається з мистецьких творів, присвячених Великому Кобзареві. Поруч із роботами видатних митців, представлені кращі роботи студентів Київської дитячої академії мистецтв.

Мистецькі заходи відбуваються на трьох виставкових майданчиках.

Музей гетьманства запрошує на виставку екслібрисів художника Бориса Романова. Виставка працюватиме до 14 березня.

У музеї-майстерні І. П. Кавалерідзе з 1 до 16 березня відкрито виставку живопису, графіки та скульптури українських митців І. Кавалерідзе, К. Козловського, Я. Роздобудько, О. Бородая.

З 4 до 28 березня в Музеї історії міста Києва відбудеться виставка художніх творів таких митців, як В. Гурін, В. Франчук, С. Сова, А. Гук.

Організаторами виставкового проєкту «Від Подолу до Золотих воріт» виступив Музей-майстерня І. П. Кавалерідзе спільно з Музеєм гетьманства та Музеєм історії міста Києва.

Оркестрове пошанування Небесної сотні

Слова були тут зайві, лише музика лунала скрізь і озивалась болем у душах тих, чия пам'ять завжди берегтиме імена героїв Небесної сотні. Мурашки шкірою, слези на очах, подих завмирає і тільки загострене сприйняття звуків... Симфонії Бетховена і Чайковського й раніше слухала із захопленням, проте зараз таке музичне пошанування героїв сприймалося по-особливому...

У Національній філармонії України відбувся благодійний концерт Академічного симфонічного оркестру НФУ, присвячений загиблим героям Майдану – Небесній сотні.

Національна філармонія була на відстані 100 метрів від лінії фронту Майдану. Тільки кілька гарячих тижнів заклад не працював. Тепер у 150-й сезон роботи філармонії у Колонній залі імені Лисенка відновили концертну діяльність. Благодійний захід ініціював головний диригент, народний артист України Роман Кофман. Його підтримав увесь колектив і, на додачу зорганізовані волонтерами Юрієм Горбанем, телевізійники, які транслювали концерт і на Майдан.

До зали безкоштовно могли потрапити всі охочі. Тут, без дрес-коду, були учасники бойових дій і самооборонці Майдану та ті, хто зміг долучитися до музичного вечора пам'яті героїв Небесної сотні. Присутнім нагадали, що оплески у такі хвилини зайві, тому кожен сповна заглибився у звуки музики. За словами генерального директора НФУ Дмитра

Остапенка, «академічне мистецтво створювало своєрідний психологічний затишок» як побажання «царства небесного» полеглим за свободу і демократію в Україні.

Заповнена вшент зала під час концерту об'єднувала музикою всіх небайдужих до долі нашої держави. Серед глядачів побачила багато студентів-іноземців, які після концерту ще довго не розходилися, а спілкувалися, знайомлячись особисто з майданівцями.

За словами режисера-постановника Михайла Крупієвського, у музикантів була ідея провести концерт безпосередньо на сцені Майдану, та специфіка інструментів не дала змоги зробити це зараз. Сподіваємось, що музиканти та телевізійники ще об'єднаються у щирому прагненні подарувати музичний оберіг, який зігріє душі, загартовані революцією.

Наталія КУЛІШ
Фото Юрія ШКОДИ

АНОНСИ

7 березня о 18.00 у Київському міському будинку вчителя (конференц-зал, к. 207) відбудеться літературно-мистецький вечір «Могутнє слово Кобзаря».

9 березня Велике козацьке свято на «Мамаєвій Слободі» з нагоди 200-го світлого Дня народження Великого Кобзаря. Вхід на територію козацького селища до 12.00 вільний.

Львівська обласна філармонія до 200-річчя Тараса Шевченка:

9 та 10 березня «В шану Тарасові Шевченку» романсова лірика українських композиторів на тексти Шевченка у виконанні примадонни Віденської опери Вікторії Лук'янець та соліста Львівської обласної філармонії Назара Тацішина. Із програмою «В шану Тарасові Шевченку» Львівська філармонія побуває у багатьох містах України – Вінниці, Хмельницькому, Києві, Донецьку, Дніпропетровську та ін., а також за кордоном – Санкт-Петербурзі (Росія) й у містах Польщі.

16 березня вшануванням Тараса Шевченка стане літературно-музична композиція «На перехресті вчора і сьогодні». Автор програми та виконавець – заслужений артист України, майстер художнього слова Олег Батов.

20 березня у виконанні Галицького академічного камерного хору (художній керівник та диригент – народний артист України Василь Яциняк) та Богдана Козака у ролі читця прозвучить Божественна шевченкова літургія для читця та мішаного хору Олександра Козаренка.

23 березня Вечір українського дуету в Концертному залі Львівської філармонії. Звучатимуть обробки українських народних пісень, солоспів та ретро-музика українських композиторів: Остапа Нижанківського, Миколи Лисенка, Анатолія Кос-Анатольського, Євгена Козака, Богдана Весоловського та ін.

До **11 березня** у Києві в центрі Української Культури та Мистецтва проходить виставка вишитих картин Лариси Ковальчук-Шустерман. Щодня для всіх охочих майстриня проводить майстер-класи з вишивки.

МИСТЕЦЬКО-МУЗИЧНИЙ ПРОЄКТ «ІВАСЮК-65»

17–18 березня у Львівському національному академічному театрі опери та балету ім. С. Крушельницької відбудеться концерт з нагоди 65-річчя від дня народження Володимира Івасюка. Звучатимуть пісні видатного українського композитора та поета у виконанні відомих музикантів у супроводі симфонічного оркестру.

У проєкті беруть участь «Пікардійська терція», Павло Табаков, Оксана Муха, Христина Соловій, Олександр Божикта, капела «Трембіта». Кожен із них по своєму розуміє та інтерпретує музику Івасюка, але всі разом вони роблять це талановито і дуже душевно.

Володимир Івасюк – один з основоположників української естрадної музики, автор 107 пісень, 53 інструментальних творів, музики до двох спектаклів.

Дмитро ПАВЛИЧКО: «Із Олександром Білашем пощастило у 1964 році написати нашу головну пісню «Два кольори», яку КДБ вважало гімном ОУН»

Високосний 1964 рік. 29 лютого. Київ. З'їзд комсомолу України. Серед обраних у Верховній Раді УРСР (тоді парламентську залу використовували для компартійних та молодіжних зібрань) сидять і нудьгують композитор Олександр Білаш і поет Дмитро Павличко. Роздивляються навкруги, вишукуючи вродливі обличчя українських красунь-делегаток. Раптом погляд Білаша на мить зупиняється: попереду сидить красиве Боже створіння з накинутою на плечі хусткою. На чорному тлі – червоні троянди, такі яскраві, що виїдали очі! «Бачиш оту жіночку? – спитав він Павличка. – Дивись, яка хустка – червоне і чорне...» «Червоне – то любов, а чорне – то журба», – відповів експромтом Дмитро Васильович. Ось так народилася головна пісня їхнього творчого тандему, яка облетіла світ, стала улюбленою та рідною для вже не одного покоління українців.

«Два кольори» – монолог вірного сина, який знаходить найніжніші слова, щоб висловити свою любов і вдячність рідній матері, щоб висловити подяку за її любов і турботу. Павличкові вдалося у невеличкому за розміром творі вмістити все життя: від того часу, коли він «малим збирався навесні піти у світ незнаними шляхами», до того, коли йому «війнула в очі сивина». Та на всіх життєвих дорогах супроводжувала сина вишита материнська сорочка, захищала його, додавала сил, насадила у важкі часи. Білашеві у трьох хвилинах музики вдалося дібрати ті акорди, які філігранно додали твору безсмертного звучання. Відтак на геніальний вірш народилася геніальна музика. Пісня «Два кольори» своєю ліричністю, задушевністю, теплом і мелодійністю стала народною, її люблять і любитимуть завжди. Вона є справді українською. За духом, за суттю нашою. Її важко перекласти іншими мовами, адже сорочка-вишиванка, оберіг – це споконвічні українські традиції, народні символи. Хоч яка у нас широка гама кольорів у вишиванках, але переважають у них два кольори: червоний («то любов») і чорний («то журба»). Саме з таких почуттів, як любов і щастя, сум і журба, радість і печаль, складається людське життя. І вони життєво поєднуються та переплітаються, як червоні і чорні нитки на рідному до болю маминому шитті...

– Господь подарував Вам, Дмитре Васильовичу, талан вишуканої поезії. Мабуть, пишучи перші свої вірші, й самі не сподівалися, що створите й першу пісню.

– Не можу і не маю права гнівити Бога, адже й справді Він дав мені такий дар. Якщо ж говорити про першу пісню (а їх було відразу дві), то нею став твір до кінофільму Київської кіностудії імені Олександра Довженка «Роман і Франческа», знятий 1960 року режисером

Володимиром Денисенком. Тексти, що стали піснями, завдяки композитору О. Білашу, а це пісня Романа «Впали роси на покоси» і пісня Франчески «Чайкою в морі любов моя літає», яку співала українською Людмила Гурченко, були написані ще у 1958 році. Що цікаво, мій перший пісенний текст народився 1957-го. Його назва «Над морем». Правда, піснею він став через 10 років, у 1967-му. Написав гарну, теплу та ліричну музику на нього Володя Івасюк.

– І все ж нашу пісню не можна уявити без Ваших «Двох кольорів», на яку надихнула вродлива буковинська дівчина.

– У 1964 році в Києві відбувався якийсь черговий республіканський з'їзд комсомолу. Ми з Олександром Білашем були делегатами і, звісно, нудьгували, адже всі комсомольські з'їзди були нудні, вони ніколи нічого не вирішували. Сама формальність: що казала комуністична партія, те й комсомол виконував. Я не раз бував на подібних зібраннях як член ЦК комсомолу Української РСР із кінця 1950-х. Ми з моїм другом Сашком сиділи і оглядалися навкруги: очима шукали гарних комсомолок. *(Усміхається.)*

Я побачив перед собою гарні плечі гарної жінки. Це була тодішня ланкова-кукурудзівниця села Бочківні Хотинського району Чернівецької області Люба Молдован *(пізніше вона стала відомою вченою в галузі сільськогосподарства, доктором наук)*. Люба – буковинка і на з'їзд приїхала в маминій, а може, й бабусиній шаліновій чорній хустці з великими червоними трояндами. Поєднання чорного і червоного кольорів ніби кричало і кликало нас.

І я нагадав собі такі хустки у моєму селі Стопчатіві, що у Косівському районі на Івано-Франківщині. Згадав і вишивані сорочки, в яких сам ходив. Ще ця хустка навіяла спогад про батькову улюблену пісню, що вишита хустка любить молдаван. Від

Дмитро Павличко та Олександр Білаш

тих спогадів я на тому з'їзді на колінах написав першу строфу:

*Як я малим збирався навесні
Піти у світ незнаними шляхами,
Сорочку мати вишила мені
Червоними і чорними,
Червоними і чорними нитками...*

І я відчув, що написав важливі слова. Про це сказав своєму другові: «Сашо, пишеться пісня!» Прочитав йому написане. Білаш від почутого запалився і підскочив. Щоб піймати той дух, який був коло нас і мав надихнути, ми відчули, що в з'їздівській залі це не вдасться. Ми вискочили з «урочистості» й поїхали до Будинку творчості композитора у Ворзелі, що під Києвом. Тоді Білаш мав свою кімнату і перебував певний час на відпочинку. Звісно, що там для праці та натхнення стояв рояль, і пісня народилася за півгодини. Заспівав її сам маестро Олександр Білаш.

А першим професійним виконавцем був Анатолій Мокренко, який заспівав її на художній раді на Українському радіо, котра визначала долю твору: записувати його чи ні. Проти музики заперечень не було. А ось у тексті знайшли «блуд».

У строфах «Мені війнула в очі сивина, / Та я нічого не везу додому...» якийсь мудрагель запитав: «А що це таке? Якщо людина посивіла і нічого не везе додому, то вона що – з тюрми повертається?» Зондеркоманда з худради відразу ж винесла вердикт: не допускати до запису на радіо.

– Ось тоді й сказав своє вагоме слово Дмитро Гнатюк.

– Дмитро Михайлович був у фаворі, йому більше прощали, більше, звісно, й дозволяли. Ось він записав її на радіо до «Жовтневих свят», тобто до 7 листопада того ж 1964 року. І весь світ почув «Два кольори» з його голосу і його подачі. Пісня досить швидко полетіла за океани і моря. Її співали в Канаді, Америці, Аргентині, Австралії. Всюди...

– А як сприйняло пісню КДБ?

– Партійно-радянська цензура «Два кольори» охарактеризувала як націоналістичну, як гімн ОУН. Адже вони у своєму репертуарі мали подібну пісню, ми з Білашем про це не знали. Там були такі слова: «Наш прапор червоно-чорний, / А червоний – то добро, а чорний – пекла дно...»

Через якийсь час мене і Сашка Білаша кадебісти запросили в партійну школу на вечерю. Ось там два чекісти почали мене розпинати за те, що написав гімн бандерівцям. Попередили: «Ми знаємо, хто ти та звідкіля. І не викручуйся!» А Білаша попередили, що Павличко може його підвести: «Ти з Полтавщини, а Дмитро Васильович з Галичини...»

Проте Білаш був розумним чоловіком і не побоявся сказати: «А хіба на Полтавщині не такі рушники? Не така вишивка? Що ви вишукуєте в тій пісні!? Вона про людське життя. Я її написав і не відцураюся від неї!»

– А якими щасливими мали би бути за пісню Ваші батьки?

– Цього не забуду ніколи. Коли приїхав у своє село, і ми ввечері з татом йшли від моєї сестри додому через Стопчатів, через відчинене вікно когось з односельчан почув, як по радіо передавали «Два кольори». Співав Дмитро Гнатюк. Мій батько вже чув її, і вона справила на нього велике враження. Перше, що він мені сказав: «Зупинись! Послухай, дуже цікава є нова пісня «Два кольори». Послухай її...» Того вечора татові не зміг сказати, що то я написав слова до неї, а музику створив мій київський друг Сашко Білаш. Не зміг... Я витирив сльози в темноті... Тоді був найщасливішою людиною у світі. Звісно, що батько пізніше дізнався правду.

Варто сказати, що й у Стопчатіві ще за радянських часів знімали фільм про нас з Білашем і про «Два кольори». На жаль, не

знаю досі, де він, стертий чи припадає пилом в архівах КДБ.

– Мабуть, не могла Вас не ошчасливити своїм дивовижним виконанням «Двох кольорів» і Квітка Цісик.

– Не знаю, як це сприйняв Сашко Білаш, але в мене котилися сльози. Сльози радості. Справді, через стільки років від дня написання нашої пісні я знову відчув себе щасливою людиною. Почув «Два кольори» з чистесенького, як гірське повітря чи джерельна водиця, Квітчиного голосу в кінці 1980-х. Із наших виконавців ніхто так не передав задуму авторів, як вона. Адже співала не лише голосом, а й духом своїм. Живучи стільки років далеко від батьківщини, Квітка зуміла зрозуміти і передати нашу пісню якнайкраще. Досить вдало її, вслід за Цісик, заспівав і Василь Зінкевич.

– Але на цьому співпраця з Олександром Білашем не припинилася?

– Звичайно, що ні! Ми ж дружили не один десяток літ. Згодом нам пощастило написати «Пісню про Україну», а невдовзі «Явір і яворину».

Так само, як і «Два кольори», хто їх тільки не співав, подібне сталося з «Явором і явориною». А послухайте, як вона звучить у записах Раїси Кириченко чи нашого квартету «Явір! Заслухаєшся!!!

Я любив Олександра Білаша, дуже любив. Любив як людину. Він був веселий. Він не вмів згинатися ні перед ким. А які писав вірші! Нам ще варто відкрити для себе Білаша-поета! Сашко, як ніхто інший, розумів ціну слова. І я любив Білаша за його людську натуру. Любив його як композитора. Не так за пісні, як за симфонічну та оперну музику і музику до кінофільмів. Його пісенна творчість для мене була дуже дорогою. Я пишався його музикою на слова Михайла Ткача та Івана Драча. І Василя Юхимовича. Це велике щастя було мати такого великого друга і великого композитора. І що ми з ним зійшлися і створили багато інших речей. І написали найголовнішу нашу пісню «Два кольори», яка хвилює і сьогодні. І яка, мабуть, буде жити. Бо вона дуже правдива. Не обходилося жодного концерту Сашка без «Двох кольорів». Разом із «Піснею про Україну» та «Явором і явориною» вони – найкраще з того, що ми написали з Олександром Білашем.

Співець козацького духу

7 березня виповнилося 68 роки Володимирові Дахну. Український художник-мультиплікатор, режисер, сценарист, народний артист та заслужений діяч мистецтв України, автор всенародно улюблених мультфільмів. Серіал «Козаки» («Як козаки...»), за який митець отримав Державну премію України імені Тараса Шевченка, став настільки популярним, що студія «Укранімафільм» взялася за його продовження, яке, можливо, побачимо вже цього року. Про становлення визначної особистості згадує його товариш.

Наше знайомство з Володимиром Дахном почалося в 44-му, коли його сім'я вдруге повернулася до Запоріжжя. Батько Володі, кадровий військовий, отримав ордер на підселення в однокімнатну квартиру нашого будинку по вулиці Рози Люксембург (тепер вул. Дзержинського). Але посправжньому я потоваришував із В. Дахном, коли ми почали навчатися у 8 класі середньої загальноосвітньої школи № 84. Сидів за однією партою з ним, а позаду – Жора Жовтюк (у майбутньому заслужений діяч науки і техніки України, директор науково-дослідного інституту вугільної промисловості в Луганську). Володю і Жору об'єднала любов до малювання (були художниками класної стіннівки).

На ставлення кожного з нас до національного минулого та сучасного впливало вивчення творчості І. Котляревського, Т. Шевченка, Л. Глібова, І. Нечуя-Левицького, П. Мирного, І. Фран-

знаку про цю подію в житті Кобзаря ні у Вознесенівці, ні у Запоріжжі, ні на Хортиці не було.

Переглядаючи через багато років після закінчення школи мультфільми Володимира Дахна, я відзначав: «А оці епізод, художній прийом своїм корінням тягнуть до нашого запорізького шкільного життя». Приклад: батько подарував Володі товсту книгу якогось німецького художника-карикатуриста. На кожній сторінці розмішувалося кілька малюнків, які послідовно показували розвиток того чи іншого комічного сюжету. Володя, роздивляючись, захоплено вигукував: «Дивись, дивись, як усі малюнки показують рух, у нього немає жодного статичного положення людини».

Під час розмови руки у Володі постійно рухалися (жести й міміка були невід'ємною частиною його розповідей). На мій погляд, фірмовою ознакою його майбутніх фільмів стало оце вміння показати рух: блискавичний – чис-

В. Дахно і А. Куліш. 1993

нового до традиційної шкільної архітектури.

Навідувався у Дніпропетровськ, який у 1980–1990 рр. став місцем проведення конкурсів на кращий мультиплікаційний фільм дитячих кіностудій, оскільки входив до складу журі.

А 1967 рік став знаменним для В. Дахна як режисера: вийшов перший його фільм із серії «Як козаки...» – «Як козаки куліш варили». Він мені зізнався: «Я не думав так називати фільм. Цю назву запропонувало мені керівництво студії. Я хотів дати назву «Три запорожці». Але я вдячний тому, що куліш відкрив мені шлях до великого екрана. Та до того ж і ти, мій давній товариш, теж Куліш».

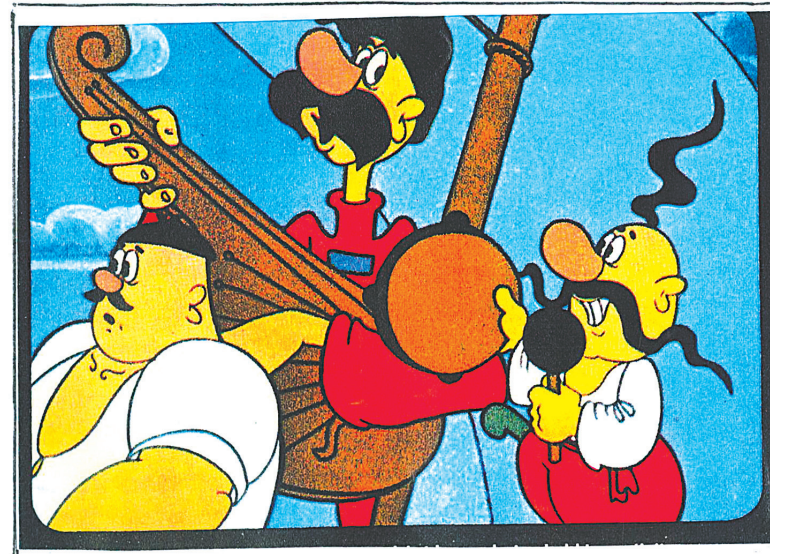
Назва «Три запорожці», на мій погляд, була багато в чому символічна. справа у тому, що у фільмах В. Дахна зображений один запорожець, але в трьох іпостасях – Тур, Око та Грай, які втілюють у собі основні козацькі якості: силу, сміливість, винахідливість, хитрість, мудрість, справедливість.

Хотів би звернути увагу на одну обставину. У період, коли партійним лідером в Україні був Петро Шелест, продовжувалася політика Комуністичної партії на русифікацію. Але він підтримав ідею створення на Хортиці козацького музею-заповідника. Після звільнення П. Шелеста козацька проблематика в культурному житті почала згасати, козацькі ж мультиплікаційні фільми В. Дахна продовжували цю тему. Їхні герої грали в хокей, футбол, рятували не тільки мушкетерів, але й інопланетян. На екранах жив непереможний козацький дух!

Володимир завжди намагався не зупинятися у творчості, вирішувати складніші завдання.

Ідемо із Володею по Хрещатику. Раптом він пропонує: «Пішли до «Будинку кіно», там показують фільм Іванова-Вано «Коник-горбунець». Він розповів мені про І. Іванова-Вано, професора Московського інституту кінематографії, одного з фундаторів мультиплікаційних фільмів у СРСР, а після перегляду зауважив: «Ти знаєш, я мрію теж зробити повнометражний фільм».

Це буде перший фільм такого формату в Україні, а сюжетом стане «Енеїда» Котляревського. Пам'ятаєш нашу вчительку? Як Катерина Максимівна вимагала, щоб ми прочитали цю поему, примушувала вчити напам'ять?».

Кадр із мультфільму режисера В. Дахна (серіал «Козаки»)

Ми згадували епізоди твору. Я зауважив, що, мабуть, він буде важко сприйматися аудиторією. Володимир зацікавився: чому? Відповів, що написаний в кінці XVIII ст., а став популярним з початку XIX ст. Знайомились із ним люди освічені, в ті часи в Києво-Могилянській академії, гімназіях, ліцеях ретельно вивчали латинську мову. Поему «Енеїда» римського поета Вергілія читали в оригіналі. Автор доводив божественне походження династії перших римських царів, твір вважався вершиною римської поезії. І тому, коли урочистий вергільський вірш перекладався простою українською мовою, то цей дисонанс викликав веселі емоції у слухачів. А тепер Вергілія учні не знають.

Володимир замислився. «Може, ти й правий, але з «Енеїди» почалася українська література. Ця поема буде завжди вивчатися школярами. Уяви собі: через десятки років вчителька української літератури скаже учням: «А тепер давайте подивимось фільм режисера Володимира Дахна «Енеїда», і на екрані розгортаються пригоди, мандрування козака Енея».

Тоді і я замислився і в тон йому відповів: «Може, ти й правий». У 1991 році дахновська «Енеїда» вийшла на екрани.

Та 1990 роки виявилися катастрофічними для української кінематографії. При зустрічі Володя бідкався, що в Україні багатих людей все більше, але багаті цікавлять не культура, а безкультур'я, казав: «Ось якби знайти спонсорів у Європі. Потрібен такий сюжет, який би зацікавив європейського глядача».

Відгукнувшись на прохання товариша, я знайшов у праці з історії війська запорозького Д. Яворницького цікавий факт: розповідь козака, який потрапив у полон до турків. Кілька разів намагався втекти, пройшов через тортур, моральне знуцання, голод. Нарешті, як грамотна людина, почав працювати у купця, але не залишав мрії повернутися в Україну. Одного разу

Я ЛУЖЕ
ЛЮБЛЮ КУЛІШ,
А ЩЕ БІЛЬШЕ
ЛЮБЛЮ СІМ'Ю
КУЛІШІВ.

ЗАВЖДИ З ВАМИ —
ВОЛОДИМИР ДАХНО.

22.02.2003г. - Київ ~ Дахно

Фотографія В. Дахна, подарована родині А. Куліша на згадку

ка, Л. Українки, М. Коцюбинського. Нашому класу поталанило на вчительку української мови й літератури Катерину Омельченко. Престижну оцінку в неї можна було отримати за умови повного прочитання твору, вживання прикладів, яких у підручнику немає, висловлення своєї думки. Тому ми багато читали.

Якось після уроку кілька учнів затримались у класі. Катерина Максимівна звернулася до нас: «А ви знаєте, що Тарас Шевченко дуже цікавився запорожцями, Січчю? Кажуть, спеціально приїздив до Вознесенівки, жив там. Часто його перевозили на Хортицю, там днями Шевченко мандрував». Та відкіля ж нам було знати? Адже в підручниках про це згадувалось, а пам'ятного

ленного вояцтва, футбольних вболівальників, корабля із козаками й мушкетерами на борту тощо. Це притаманна риса його робіт.

Після закінчення школи Володимир вступив до Київського медінституту (мати мріяла: син повинен стати лікарем-хірургом). Але зрозумів, що медицина – це не його, і став навчатися в інженерно-будівельному інституті на архітектурному факультеті.

Згодом сім'я Дахнів переїхала до Києва. Закінчивши виш Володя якийсь час працював архітектором. Пригадую, як він возив мене на лівий берег Дніпра і показував школу, побудовану за його проектом. Відверто пишався спорудою, казав, що при проектуванні напрацював багато

побрався на європейський корабель, який стояв в одному із турецьких портів. Отак від однієї європейської країни до іншої дістався до Петербурга.

Я передрукував розповідь і відіслав Дахнові, додавши, що можна показати у фільмі пригоди козака на шляху повернення додому в різних країнах: Італії, Іспанії, Португалії, Франції, Німеччині. Але поновити кінорежисерську діяльність Володимиру Дахну так і не вдалося. У 2006 році він пішов із життя. Не стало художника-співця запорізького козацтва.

На мій погляд, прийде час, коли Запоріжжя, острів Хортиця стануть місцем національного паломництва. Креативним ініціатором цієї діяльності можуть і повинні стати університет та музей-заповідник на о. Хортиця. Але їм потрібна допомога, підтримка місцевих громад та влади, і, безумовно, держави.

Хочеться вірити, що в ті майбутні часи згадають, що творцем козацького мультиплікаційного серіалу був Володимир Дахно, і вшанують його пам'ять, бо родом він із Запоріжжя.

НОВИНИ

НАБЛИЗЬТЕСЯ
ДО СВОЇХ КУМИРІВ!

25 березня у Національному палаці «Україна» відбудеться церемонія вручення третьої щорічної національної музичної премії України «YUNA».

Засновниками премії є відомий меценат, власник ISTIL Group Мохаммад Захур і діяч теле- і радіосфери Павло Шилько. Перша церемонія підбила підсумки розвитку українського шоу-бізнесу за 20 років незалежності України. З другої за ліком церемонії премія стала щорічною.

Цього року на музичну премію «YUNA» номіновано по 5 представників української естради у десяти номінаціях, а саме: «найкращий виконавець», «найкраща виконавиця», «найкраща група», «найкращий альбом», «найкраща пісня», «найкращий композитор», «найкращий автор слів», «найкращий відеокліп», «найкращий дует» і «відкриття року».

Популярні українські виконавці, композитори, автори слів і режисери отримують фірмові статуєтки «YUNA». Прозорість підрахунку голосів журі забезпечує міжнародна аудиторська компанія «Deloitte» – гарант чесного вручення премії «Grammy».

«Скарби Соломіїного дому»

Надія ПАСТЕРНАК

Під такою назвою у Львові пройшла виставка, присвячена 25-річчю меморіального музею Соломії Крушельницької.

Музично-меморіальний музей Соломії Крушельницької був створений у жовтні 1989 року в будинку, де жила видатна співачка. Він є також єдиним музичним музеєм у місті, тож експозиція включала не лише матеріали, присвячені цій яскравій особистості, але й насиченому та різноманітному музичному життю Галичини минулого століття. Про особливості цієї виставки розповіла завідувачка наукового відділу музею Данута Білавич.

– Чому виставка відкривалася у Музеї історії релігії, а не у домі Крушельницької?

– Ми хотіли використати більшу площу, а в Музеї історії релігії є великий зал, де можна розмістити експонати з різних фондів груп. Цей зал також дав можливість провести різноманітні мистецькі акції: концерт солістки Львівської філармонії Лілії Коструби, де звучали вокальні твори галицьких композиторів, лекцію про галицький романс, лекції із демонстрацією фільмів і телепередач – про засновника диригентської школи в Галичині Миколу Колессу та співачку Ірину Маланюк. На закритті виставки

Соломія Крушельницька у ролі Чіо-Чіо-Сан

(2 березня) виступила солістка опери Марфа Шумкова.

– Які основні акценти зроблено на виставці?

– Природно, що нинішня експозиція присвячена творчій діяльності Соломії Крушельницької, співачки світової слави. Але, крім того, у нас знаходяться матеріали, пов'язані з іншими музичними діячами Галичини, які прославили українське музичне мистецтво в усьому світі. Переважно це є особисті архіви.

– Що з експонатів, пов'язаних із Соломією Крушельницькою, ви показали цього разу?

– Ми не дотримувались хронологічного порядку, але все ж таки основна лінія життя співачки збережена. Є оригінальні світліни, де вона в різних оперних партіях (у її репертуарі їх було близько 50-ти) і доповнення – музичні присвяти Соломії Крушельницькій українських і польських композиторів...

Цікавим експонатом є медальйон італійського скульптора Фарнезі, де Соломія Крушельницька зображена у ролі Саломеї з однойменної опери Ріхарда Штрауса. З портретів ми представили роботу відомого львівського художника Любомира Медвідя 1982 року, й це – середина експозиції, її умовно можна назвати «Розквіт слави Соломії Крушельницької». Тут і скульптурний портрет Соломії львівського скульптора Луки Біганича, а також єдиний прижиттєвий портрет співачки, написаний в останні роки життя її племницею, відомою львівською художницею Ярославою Музиною. В окремих шафах ми виставили особисті речі артистки, а також її фонозаписи.

– Розкажіть про тему «Львівське ретро», що теж була представлена на виставці.

– У наших фондах зберігається велика колекція грамофонних платівок 1920–1930-х років із записами танго, вальсів, фокстротів, інших танців польських та українських композиторів, а також чимала добірка нотних видань популярної музики, так званих «метеликів».

Окрему частину виставки було присвячено видатному українському співакові тенору Модесту Менцинському. Більша частина його артистичного життя минула у Швеції, де він здійснив блискучу кар'єру. У 1990-х роках онук Модеста Менцинського Ганс Менцинський кілька разів приїздив до Львова і щоразу привозив до нашого музею частини архіву свого видатного родича.

Нещодавно ми відзначили 135-літній ювілей видатного композитора Станіслава Людкевича, і йому теж присвятили окремий куточок на виставці. Меморіальний музей Станіслава Людкевича є філією нашого музею, тож маємо повністю збережений архів й усі особисті речі композитора.

Відвідувачі виставки мали змогу побачити і деякі матеріали, пов'язані з життям і творчістю таких видатних музикантів, як співачки Ірина Маланюк, Квітка Цісик, піаністка Любка Колесса, композитор Мирослав Скорик (він є близьким родичем Соломії Крушельницької – онуком її рідної сестри Олени), а також багатьох інших митців – сучасних і тих, що вже відійшли у вічність.

Джазовий гуру Сергій Давидов

Володимир СУБОТА

Джаз стрімко увірвався до культурного середовища Харкова шість років тому, коли у місті вперше було проведено міжнародний фестиваль «Kharkiv Za Jazz Fest».

Тоді свої таланти продемонстрували харківські джазмени, котрих, як виявилось, у місті було чимало. На жаль, до фестивалю вони були невідомі широкому загалу. І ось трапилася слушна нагода познайомитися з ними.

На наступні джазові фестивалі до Харкова приїздили вже справжні світові зірки, як то володар двох премій «Греммі», легендарний басист Рон Картер, піаніст Дон Фрідман і багато інших. Музикантам були надані найкращі концертні зали. Аншлаг супроводжував кожен концерт. Харків'яни засвідчили, що вони люблять не тільки класичну, естрадну, народну музику,

але й традиційний джаз, авангард та фьюжн-композиції.

На таку активність публіки незмінний арт-директор «Kharkiv Za Jazz Fest», знаний в Україні та за кордоном джазмен, піаніст, композитор, доцент Харківського національного університету мистецтв імені Івана Котляревського Сергій Давидов не сподівався. «Коли ми організували «Kharkiv Za Jazz Fest», – розповідає Сергій Петрович, – то перш за все прагнули познайомити аудиторію з найкращими представниками світового джазу, підтримати українську школу джазу, представити нові імена молодих талановитих джазменів».

Зростаючий авторитет згаданого фестивалю спонукав Сергія Давидова розширити рамки джазового музикування у місті. Він започатковує в обласній філармонії проведення «Джазових вечорів із Сергієм Давидовим» – виконує на сцені найкращі твори, знайомить слухачів

із джазовими виконавцями. Приміром, перед харків'янами виступали славний піаніст Даниїл Крамер, відомий контрабасист Теймур Фель, трубач Дмитро Бондарев, донецький колектив «Coal Jazz Quartet», багато джаз-бендів за участю молодих музикантів.

Драйв, екстремальна динаміка, безмежний політ фантазії – три складові, без яких сьогодні

не обходиться жодна концертна зустріч із Сергієм Давидовим. Він пропонує оригінальну авторську музику, а не інтерпретовані джазові стандарти. При цьому зауважує, що джаз – це завжди діалог, а точніше полілог артиста з аудиторією, яка вміє слухати і розуміти, сперечатися і ділитися враженнями. Музикант щиро прагне передати свою любов до джазу всім присутнім.

Авторитет Сергія Давидова у музичному середовищі беззаперечний. Як його тільки не називають: і джазовим сомельє, і метром харківського джазу, і вчителем найкращих джазменів України. Справді, його учні грають у багатьох оркестрах як в Україні, так і за кордоном, перемагають у конкурсах, стають музичними продюсерами.

Нещодавно піаніст випустив компакт-диск із красномовною назвою «Українські jazzові танки». У своєму доробку він плідно поєднав традиційний джаз із фольклорними мотивами. Якщо західноєвропейські виконавці джазу опираються на традиції європейської культури, то Сергій Давидов разом із колегами із джазового ансамблю «Консенсус» пропонує сприймати джаз з огляду на українську ментальність.

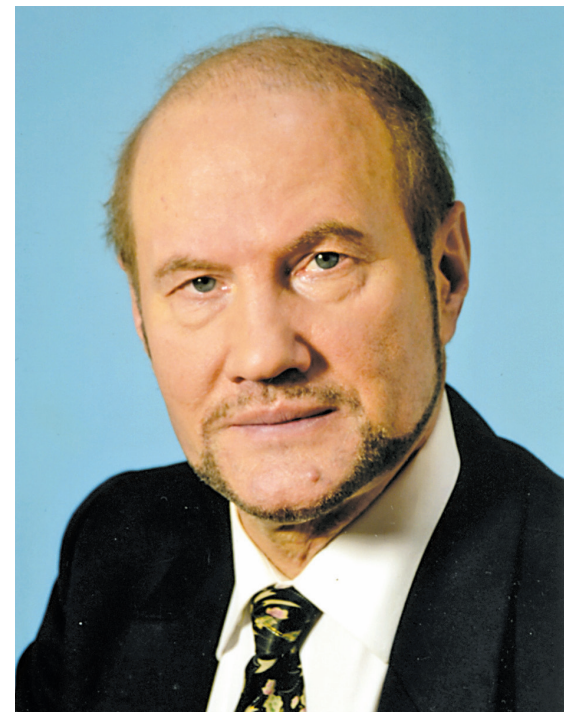
І це йому вдається. Харків'яни засвідчують, що український джаз набуває дедалі більшої популярності й поступово перетворюється на важливу складову вітчизняної музичної культури.

Фото Ольги ІВАНЕНКО

Андрій ДЕМИДЕНКО:

«Найвищий талант суспільства – це його совість»

Готуючи номер за номером нашої газети, ми завжди детально обговорюємо рубрику «Гість редакції». Сьогоднішня ж наша зустріч із відомим українським поетом виникла майже раптово. По радіо прозвучав вірш А. Демиденка «А на Хрещатику, а на Грушевського» і якось внутрішньо стрепенув. Ми давно знайомі, часто спілкувалися в радіоефірі, а ця поезія суголосна стану багатьох людей.

– Тож, доброго дня, пане Андрію. Переконана, кожна людина має своє маленьке джерело, що живить і в житті, і в творчості. Де ж знаходиться Ваше?

– Дуже вдячний, що запросили мене у такі складні, наповнені подіями та чеканнями, часи. Звичайно людина живе тими вимірами – чим більше в літа, тим більше розумієш, що рай дитинства, рай батьківської та материнської опіки неперевершений. Я народився в с. Мартинівчівці Поліського району на Київщині. На жаль, воно зараз уже лише на карті. Чорнобильська біда все стерла. Нас у сім'ї Надії Миколаївни і Петра Якимовича Демиденків було четверо хлопців-лоботрясів. Матері було дуже важко нас піднімати, а колгоспні норми, хочеш чи не хочеш, треба виконувати. Я знаю, які це були каторжні роботи.

Шість років тому започатковано Всеукраїнський літературно-мистецький фестиваль «Душі криниця» за піснями на слова А. Демиденка. Це було зроблено на честь села, яке пропало, частина переїхала у Пирятинський район на Полтавщині. Тому, коли я туди приїхав, надзвичайно хвилювався, бо знав, що там авторитетів нема. І після концерту один діток каже: «Синку, не ждав, не ждав, оце тепер і шапку зніму». Ось вам субстанція непроминущості. Я хотів віддати належне селу, відчувачи потребу і обов'язок. І тому дуже багато в моїй творчості святою такою ниткою проходить тема любові, тема щедрості, щирості, мозолистості рук українського села. А що ще надихає? Я одне можу сказати, мені не соромно, жодного нема рядка твору, котрий був би не

співзвучний моєму внутрішньому голосу. Який я у творчості, такий і у житті.

– Якщо говорити про сьогоднішнє, чим живе Ваша поетична душа? Адже у митця, як і будь-якої людини є вибір, вибір совісті. Ваш вірш про Небесну сотню, що зазвучав на радіо, сколихнув людей суголоссям подій із особистим сприйняттям усього, що відбувається. Не відчути того, що народжується нове суспільство, не зрозуміти, що молодь стала справжнім гарантом нашої незалежності неможливо. А митець у такі часи – як зболена рана.

– Найголовніше, на мій погляд, це совість суспільства, як і совість людини. Це найвищий поклик. Дай Боже, щоб совість Майдану стала совістю суспільства. Аби лише не заговорили цю тему.

– А Ви знаєте, Андрію, не дозволять. Зараз люди відчули себе тією силою, що змусить будь-яку владу говорити з народом на рівних. Звичайно, це дуже багато роботи попереду, проте дорогу долає той, хто йде!

– Так, звичайно. Але зараз народ ще не при владі і я не хотів би, щоб воля Майдану стала волею всього народу. Інша справа, що Майдан має бути довічно пересторогою для всіх поколінь влади української.

– Пане Андрію, чи розділяєте думку про те, що митець повинен бути напівголодним, та ще й владю не «обласканим»?

– Творча людина повинна бути, як дамаська сталь – гартуватися і холодом, і вогнем. А найбагатшим я був ще студентом. Коли вчився не на факультеті журналістики Київського університету, бо батько сказав – треба мати надійний шматок хліба. Тож спочатку вчився в Київському інженерно-будівельному інституті, я за першою освітою архітектор. Мав стипендію, вив студію «Художнє слово», та й на радіо запрошували. Тож до 200 крб. іноді виходило. А витрати

які? Купити книжку, сходити в кіно.

– Відома істина – люди ні не так багато і треба. Але духовна пустота дає страшні вжінки.

– Так я ж про це і написав колісь вірш, зараз це відома пісня «Дорога до храму» (муз. С. Гігу).

*Не будуй своє щастя,
сховавшись за браму,
добро й милосердя творити спіши.
Не буває дороги, дороги до храму,
Якщо храму немає в душі.*

*Хай не зрадять нас друзі і власне сумління,
Земле є тяжіння, де родився і зріс.
Пам'ятаймо лишень: домовина не має кишень,
і життя не повторить ніхто з нас на біс.*

– Так, багатьом би з одержимих багатством замість портрета вождя повісити такі слова в кабінетах. А скажіть, Андрію, Ви щаслива людина? І коли Вам краще пишеться?

– Особисто мені краще творити, коли нема затишку душі. Коли ти невдоволені, тобою невдоволені, чи якийсь надлом. От тоді визріває тло для творчості. А у житті... Якщо міряти глобально, то я щасливий чоловік, але ж щастя – річ мінлива, і як така неможлива. Рятуює благородна невдоволеність і бажання сягнути наступного обр'ю, який служитиме не лише тобі. Щастя – це постійна боротьба в самому собі.

– А чи є кому допомагати Вам в такій боротьбі?

– Я не самітник. Ще на 5-му курсі познайомився із випускницею вокального факультету Київської консерваторії Інною Рибак, вона заслужена артистка України, прекрасне меццо-сопрано, довгі роки була солісткою Національної капели «Думка». Я щасливий, бо мені комфортно біля неї жити і творити. Ми понад 30 років разом.

– Що ж, дай Боже і надалі дарувати одне одному затишок, щастя і любов. Пане Андрію, завершуючи нашу сьогоднішню розмову, розкажіть про те, як написали вірш-присвяту загиблим майданівцям.

– Я не знаю... Колись написав «Душі криниця», а О. Гончар сказав, Андрію, то не ви написали, то Бог диктував, а ви записували. Так оце, мабуть, другий такий випадок. Це було на такому емоційному збуренні... правда майданівських буднів не давала мені схибити в творчому вимірі. Важливо, щоб талант був співмірний із тим моментом істини, в якому він творився. Тут є дві дати: перша – 19 лютого.

Але після цього було криваве, найстрашніше, 20 число, і

вже 21-го я дописав цього вірша. Коли вийшов на Майдан і там прочитав деяким відомим постатям, чоловікам, які пережили справжні бої, смерть, що вже здавалось заскоружлі від цього болю, і вони мовчки плакали... Це найвища оцінка. Мені здається, цей вірш сам за себе скаже. Тут є сповідь правди, сповідь України. Це уклін тим, хто, не готуючи себе в герої, ними стали.

Бесіду вела Олесь БІЛАШ

А НА ХРЕЩАТИКУ, А НА ГРУШЕВСЬКОГО...

І
Беркути в небі –
у повен у розмах! –
Вивчають польотів граматику.
А на Грушевського, на Хрещатику
Безкрилі круки,
Скувавши броню
душу й руки,
Їхні ганьблять імення...
А на Хрещатику,
а на Грушевського
Ранком і в нощах
холодно й грізно.
А на Хрещатику,
а на Грушевського
Стогнуть люди.
Стогне залізо.
А на Хрещатику,
а на Грушевського
Не чеканять паради.
А на Хрещатику,
а на Грушевського
Стоять барикади.
Гримлять барикади!
Розділивши собою Грядуще
і суще.
А на Хрещатику,
а на Грушевського
В парадних будинків
Обпалені скроні.
А на Хрещатику,
а на Грушевського
Асфальти й бруківки,
Залиті смертю
і кров'ю.
А на Хрещатику,
а на Грушевського
Новітні центуріони –
Муштровані чорні менти –
Стріляють в свободу.
Вбивають свободу!
В гідність людини!
В гідність народу!
Чорні в них душі,
як чорні в них свити.
І страшно не вмерти –

Страшно так жити!
І страшно не вмерти –
Страшно так жити
І на Хрещатику.
І на Грушевського.
І по всій Україні.
І як безсмертя прапор.
Як нескорений заповіт.
Над Українським Євромайданом
Білим голубом Правди
Мажористі ноти
розлітаються в світ,
Серцем добуті
із старих фортепіано...
19.02.2014

II А НА ХРЕЩАТИКУ, А НА ГРУШЕВСЬКОГО

Бути
музиці
рано!
А на Хрещатику, а
на Грушевського
Сльоза
не загоїть рани.
А на Хрещатику,
а на Грушевського
Тіла хлопців наших
Гріє холод бетонних плит.
А на Хрещатику,
а на Грушевського
Смертю смерть
поправши
І передавши
врятований ранок
Нам у спадок
на цій землі,
Небесна сотня
Небесним Чумацьким шляхом,
Як на пост –
Вирушає
у вічний політ!
О країна, цілована Богом...
21.02.2014

БІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Андрій Петрович Демиденко – український поет-пісняр, народний артист України. Автор сотень поезій, редактор-упорядник белетристичної спадщини Михайла Грушевського, заслужений діяч мистецтв України, академік, професор, лауреат міжнародних премій, кавалер ордена «За заслуги» II ст.

Тарас ПРОХАСЬКО: «Я свідомо задаю якогось труду читачеві»

Про Тараса Прохаська наговорено-написано багато. Із кожним новим виданням інтерес до цього літератора лише зростає: множаться рецензії на різних сайтах, у автора беруть численні інтерв'ю, поповнюється його фан-клуб. Прохасько найсильніший у прозі, це знають і читачі, і критики. Хоч остання його вагома книжка «Ботак» вийшла аж у 2010 році. Але письменник не полишив улюблений прозовий жанр, в телефонній розмові зі мною сказав, що створює новий роман про писання, щоденну літературу. Поговорили з Тарасом Богдановичем і стосовно його нещодавніх літературних відзнак, нову книжку есеїстики «Одної і тої самої», діяльність митрополита Шептицького, улюблених авторів. Зачепили в розмові й особисте життя літератора.

«ОСТАННІМ ЧАСОМ ЦІКАВИШЕ РОЗМИВАТИ МЕЖИ КОНКРЕТНИХ ЖАНРІВ»

– Пане Тарасе, найперше хочу привітати із літературними відзнаками, які Ви отримали. Книжка «Хто зробить сніг», створена разом із дружиною Мар'яною, стала найкращою за версією ВВС (номінація «Дитяча книга року – 2013») та конкурсу «Літ-Акцент року – 2013» (номінація «Поезія і проза для дітей»), а збірка «Одної і тої самої» виборола премію імені Ю. Шевельова. Як давнього Вашого шанувальника мене цікавить: чому перестали писати оповідання?

– Ці відзнаки для мене дуже важливі. Я не перестав писати прозу, зараз працюю над романом. Просто мені останнім часом видається цікавішим розмивати межі таких ось конкретних жанрів. Тому я вважаю прозою те, що я пишу для газет.

«У нас є безліч героїв, котрих ми не цінуємо за їх щоденну роботу»

– Колонки?

– Так. Це також моя проза. Не вважаю це чимось відірваним, окремим від літератури. Цікаві, звичайно, різні історії, їхні еволюції, сюжетні розплетення. Разом із тим думав, що найцікавішим є сюжет думки, як розвивається сам процес мислення. У цьому випадку – як у мені це відбувається, тобто те, що можу бачити, передати на папері. Воно не менш цікаве, ніж всілякі історії.

– Ви сказали про новий роман. Не розкриєте секрет: про що він буде? Коли вийде?

– Я не можу сказати, коли. Якщо все буде добре, то я його збираюсь дописати десь на весну. Це буде роман про писання, щоденну літературу, історії, пов'язані з тим, як робиться і

виникає література, певну психологію творчості.

«ВАЖЛИВО РОЗІБРАТИСЯ В ОСОБЛИВОСТЯХ СВОГО МЕНТАЛІТЕТУ Й НЕ РОБИТИ СОБІ НІЯКИХ ІЛЮЗІЙ, АЛЕ РАЗОМ ІЗ ТИМ НЕ ЗАЙМАТИСЯ САМОБИЧУВАННЯМ»

– У новій есеїстичній книжці «Одної і тої самої» найцікавішим твором є «Омерта». Там зачіпаєте болючі питання нашого соціуму та історії. Себто проблеми державотворення й менталітету, українського двовір'я та питання України в європейському контексті. З останнім усе зрозуміло, оглядаючись на сучасні політичні події. А от наскільки актуальні для читачів інші два пункти?

– Мені здається, що це найважливіші, найглибинніші речі. От такі різноманітні спалахи, повороти, котрі пов'язані із зовнішніми подіями, вони є дуже важливими, знаковими.

– Ви про Євромайдан говорите?

– Не тільки про Євромайдан, а взагалі про все, що до нього привело. Це загальне оживлення суспільно-громадського життя. Але, попри все, мені здається, що важливо розібратися в особливостях свого менталітету, визнати яким він є, й не робити собі ніяких ілюзій, але разом із тим не займатися самобичуванням. Це те, що нам дано і ми не можемо від цього втекти. Краще для самих себе...

– Розставити все по полочках. Тобто, з'ясувати все?

– З'ясувати все і вже тоді думати, чи хочемо змінювати базові речі, чи готові еволюціонувати у ментальному сенсі.

«МИТРОПОЛИТ ШЕПТИЦЬКИЙ ЗРОБИВ БАГАТО ДРІБНИХ, АЛЕ ДУЖЕ ВАЖЛИВИХ СПРАВ»

– Наступний розділ присвячений локальним персонажам галицької історії. Мовиться про художника Осипа Сорохтея,

скульптора Василя Турчняка, журналістку Софію Яблонську. Як на мене, цих людей знає обмежене коло осіб. Чому Ви написали про них?

– Це можна вважати чимось подібним на художню літературу, коли автор белетристичного твору вибирає собі якогось героя і пише про нього. Цього персонажа також ніхто не знає, доки про нього не написано (усміхається). Але від цього він не перестає бути актуальним певній частині читачів. Розумію, для багатьох людей поза Галичиною ці люди невідомі. Мені йшлося не про встановлення історичної справедливості, хотілося розповісти про життя цих людей. Це було так само, як, скажімо, писати оповідання про вигаданого персонажа. Чуже життя, не зважаючи на те, чи воно є великим, чи воно є малим, чи воно стимулює тебе до чогось, чи навпаки, вганяє в розчарування – найважливіше джерело пізнання і можливість порівнювати із собою та безліччю інших варіантів.

– Багато в книзі сказано про митрополита Андрея Шептицького. Як так зрозуміти, що це знакова для Вас і загалом Західної України постать?

– Так. Для мене важлива ця постать. Митрополит Шептицький був людиною, яка надзвичайно багато зробила дрібних, але дуже важливих справ. У нас є безліч героїв, котрих ми не цінуємо за їх щоденну роботу. Взагалі в історії часто сприймаються саме найяскравіші вчинки, жести. Натомість герої, які роблять мереживну роботу, сплітають вузли, об'єднують людей, котрі дають надію і пораду – таких діячів у нас мало. Шептицький таким був. Стосовно його сприйняття тепер. Навіть на Західній Україні його вважають великим діячем церкви, митрополитом. Але про щоденну працю священика

у дуже багатьох ділянках мало хто знає. Більше того, Шептицький не є популярним і героїчним через те, що певним чином стримував революційні настрої і дії на Галичині у 20–30 роках.

– Пане Тарасе, під щоденними вчинками мається на увазі просвітницька діяльність?

– Шептицький зробив дуже багато. Він організував перші заповідники і заказники в Карпатах. Знайшов кількадесят талановитих художників, письменників, журналістів, яких підтримував, допоміг їм навчатися в Європі. Це маленькі кроки, про які майже не знають. Не кажу вже про безліч пастирських послань. Вони всі є надзвичайно актуальними: про те, як будувати суспільство і своє власне життя. Він не був до кінця прийнятим і зрозумілим.

«Мені здається, що всі форми й способи говорити, мислити потрібні»

«ЗАРАЗ ІСНУЄ ПЕВНИЙ ДЕФІЦИТ СУБ'ЄКТИВНИХ ЕМОЦІЙ»

– Хотів спитати таке. «Одної і тої самої» написана, здавалося б, про буденні речі: мову, соціальні явища, навіть політику, про те, що ми кожен день спостерігаємо в житті. Скажіть, а такий жанр коротких розповідей, рефлексій на злободенні теми потрібніший зараз?

– Я не можу сказати, що щось є потрібніше від іншого. Поезія потрібна, так само і оповідання, наукові статті, есе. Цього бракує в нашій культурі. Себто такого виробленого культурного поля, коли всі ці речі не розділяються. Читачі й мислячі люди повинні бачити такий собі колективний розум, коли не йдеться про якісь там рейтинги жанрів, наприклад, роман займає перше місце, есе друге, поезія третє. А коли є усвідомлення того, що все це зроблено на одному полі, маю на увазі відчуття цілісності культури. Мені здається, що всі форми й способи говорити, мислити потрібні.

– Але, погодьтеся, що цей жанр, в принципі, доступніший. Людина може просто зайти в Інтернет, почитати думки письменника на ту чи іншу тему, про політику чи кохання, наприклад.

– Так. У тому сенсі, що він є дуже затребуваним. У наш

перенасичений інформацією час жанр есе легкодоступний. Оскільки ці рефлексії підкріплені певною емоцією, і тому вони краще сприймаються читачем. Зараз існує певний дефіцит суб'єктивних емоцій.

«Я ЕКОЛОГ НЕ ТІЛЬКИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ, А Й ЗА СПОСОБОМ ЖИТТЯ, РОЗУМІННЯ СВІТУ»

– На одній зустрічі відомий німецький критик і письменник Олаф Кюль сказав, що стиль Вашого письма нагадує йому твори німецьких філософів Вітгенштайна та Хайдеггера. Ці автори присутні у Вашому читачькому колі?

– Так. Для мене колись і Вітгенштайн, і Хайдеггер були улюбленими мислителями. Я не можу сказати, що добре знаю їхню творчість, колись їх читав. А потім почав іти своєю дорогою. Звісно, вони якоюсь мірою вплинули на мене, може, деякі елементи їхнього стилю є в моєму письмі. Я еколог не тільки за спеціальністю, а й за способом життя, розуміння світу. Знаю, що не можна взяти лабораторно один фактор формування чогось. Чинників є безліч. І для кожної особи комбінація цих факторів є визначальною, і нема жодного фактору, який би не вплинув на розвиток тієї чи іншої особи. Усе, що було присутнє, воно якимось чином синтезується і є.

– Ви говорили про мову. Багато критиків звертають увагу на специфічність мови текстів Тараса Прохаська. Такий виклад думок, стиль – більше від філософів, аніж від літераторів? Як так зрозуміти?

– Гадаю, що це моя власна здатність на таке (усміхається). Насправді це те, як думаю, коли пишу. Мені важливіше виказати думку, ніж створити образ. Тому різні, як це називається, художньо-виражальні засоби менш значимі, аніж побудова думки.

Я не належу до тих авторів, які добре продаються. Свідомий того, що не пишу популярної літератури. Я свідомо задаю якогось труду читачеві. Відповідно й не можу розраховувати, що мене читатимуть, любитимуть, а в цьому випадку купуватиме книжки величезна кількість читачів. У моєму випадку – це неприбуткова справа. Але я не журюся тим, що не заробляю своїми романами величезних грошей. Дуже важливою була думка одного з моїх синів, який сказав, щоб я робив те, що хочу і не задумувався над тим скільки вона (література – Авт.) дасть. Для мене література не є способом заробітку, радше – засобом контактувати зі світом.

Світлана СОКОЛОВА

Всеукраїнська художня виставка, присвячена 200-літтю від дня народження Тараса Шевченка, довела: таланти оспіваної Великим Кобзарем землі багатогранні.

Висвітлила проблему: після згортання експозиції побачити роботи широкому загалу буде вже не так легко.

Експозицію склали твори понад 300 художників з різних областей України. Представлені всі види образотворчого мистецтва: скульптура, живопис, графіка, декоративно-ужиткове мистецтво.

Роботи авторів – і знаних, і молодих, відбирали за мистецькою якістю та відповідністю темі. Серед них твори знаних митців: народних художників академіка А. Чебикіна, Ф. Гуменюка, В. Ковтуна, В. Барінової-Кулеби, класика

Малюють – Кобзареві

В Будинку художника НСХУ

української графіки О. Губарева, скульптора А. Куца, малярів А. Зорка, В. Свиначова та ін. Організує прекрасну експозицію велика робота О. Сердюка з Харкова «Сон Тараса». Заслужений художник України П. Зикунов, який представив портрет

«Шевченко у Седневі», розповів, що поет бував у згаданих місцях 1846 та 1847 року в гостях у друзів – братів Лизогубів, писав поему «Відьма». Близько двадцяти творів на виставці п'ятнадцятирічної давнини, решта – роботи останніх років.

«Не було надвимог до художника, на виставці те, що співвідноситься із творчістю Шевченка, Україною, – і пейзажі, й сюжетні роботи, – сказав заслужений діяч мистецтв України, заступник голови НСХУ Ігор Волощук. – Журі відібрало у кращому разі половину робіт (а подавали на розгляд близько тисячі). Людина могла бути не членом Спілки, але її твір мав бути якісним у мистецькому контексті. Якби ця виставка відбувалася 50 років тому, були б інші тематичні полотна: Шевченко серед люду, а нині дещо інші цілі».

Позитивом вважає демонстрацію тематичних полотен і Петро Зикунов. Водночас він виражає занепокоєння: «Появилися тематичні картини, які відображають стан літературних

героїв Шевченка. Але раніше держава щось купувала, і сьогодні варто було б для музеїв зробити замовлення. Оскільки нині, крім пейзажів і портретів, мало чим художники займаються, бо незатребувані, це не фінансується. Є картини, які повинні висіти в музеях, як-от триптих Феодосія Гуменюка. Отам козаки, гетьмани... Подивіться, яка скульптура високопрофесійна. Роботи художників високого професійного рівня мають зберігатися в музеях, бути доступними для людей, бо це історія. Але закінчиться виставка – і все зберігатиметься в майстернях. Представники музеїв мають дивитися на картини, вибирати. Ми запрошуємо, але, на жаль, ніхто не приходить».

Виставка триватиме до 16 березня, можливо, буде продовжена. Отож поспішайте, бо хтозна, коли ще побачите таку масштабну експозицію.

Фото авторки

Шевченкоманія: кров на палітрі

Анна ПАРОВАТКІНА

Тарас Шевченко – поет чи художник? «Він – наше все!» – відповідають на це запитання українці. І сьогодні поновому «відкривають» для себе його творчість.

У рік 200-ліття від дня народження великого Тараса «Шевченко[манія]» в київському Мистецькому Арсеналі стала найзлюбоденнішою в країні виставкою.

ШЕВЧЕНКО НА ПЕРЕДОВІЙ

Центральну «шевченківську» експозицію влада планувала розгорнути в Українському домі. Після того, як колишній головний в УРСР Музей Леніна став домівкою для тисяч протестувальників, центральним у країні «шевченківським» проектом по-факту можна вважати «Шевченко[манія]». Минулої п'ятниці виставка, із запізненням на тиждень, все-таки презентується в Мистецькому Арсеналі. Вперше в історії урочисте відкриття (зазвичай на них до МА стікаються натовпи українських селебрітіз) скасували – ситуація в країні не та. Для всіх охочих просто відкрили двері. І глядач пішов! На Шевченка, а не на «тусовку» і шампанське. Втративши у помпезності, давно очікувана експозиція, співorganizаторами якої стали Національний музей Т. Г. Шевченка та Інститут літератури НАНУ, як виявилось, набула абсолютно нового звучання і, так би мовити, «контекстів».

Успереч анонсам, організатори утрималися від експонування в публічному просторі оригіналу знаменитої «Захлявної книжечки» Тараса Шевченка. (У саморобні зошити, які ховав за халявою солдатських

У залі виставки

чобіт, поет, засланий служити простим вояком під Оренбург із заборною «писати і малювати», у 1847–50 рр. потайки записував свої нові вірші). «Оригінали рукописів Шевченка багато років зберігалися в архівах Інституту літератури на вул. Грушевського, 4. Коли наша будівля опинилася на лінії вогню, вони, дякувати Богові, не постраждали. Зараз ці безцінні раритети – у надійному місці. Але ми, все ж таки, вирішили перестраховатися і не вивозити їх, не демонструвати зараз на виставці», – пояснив під час пресконференції директор Інституту літератури академік Микола Жулинський.

Утім, і без оригіналів рукописів (копії яких запропонували розглядати на інтерактивному табло, а водночас ознайомитися із пілотним варіантом науководослідного порталу «Тарас Григорович Шевченко», що підготували різні підрозділи Національної академії наук разом із університетом «КПІ» тощо) виставку в Арсеналі можна назвати сенсаційною. У спеціально обладнаній залі тут уперше демонструються оригінали 50 акварелей, гравюр, офортів Тараса

Шевченка. До того вони зберігалися у музейних фондах, а глядачі, у кращому випадку, могли побачити копії.

МАЛЮВАТИ НЕ МОЖНА ЗАБОРОНИТИ

В Україні саме художня спадщина Тараса відома гірше за його поетичну. І ось те, що донедавна можна було побачити виключно у репродукціях, доступне для огляду! Враження просто фантастичне. На протилежних стінах затіненої зали, у квадратах світла – замальовки Шевченка, зроблені під час офіційних Аральської та Каратауської експедицій і у Новопетрівській фортеці. Бідні, скупі пейзажі пустель із уламками скель та фігурками верблюдов... (Утім, Тарас став першим, хто замальовував і побут простих казахів того часу, і хрестоматійні «Казахи біля вогню» теж є в експозиції). Навпроти цих альбомних нарисів і малюнків – стіна з гравюрами Шевченка. Повернувшись із заслання до Петербурга в 1858 році, за короткий термін, відпущений йому до смерті у 1861-му, Тарас встиг стати академіком гравюри. По суті, нове для себе ремесло він, колишній

віртуозний портретист, освоїв вимушено. А ще – з принципових міркувань. Після десятирічної заборони малювати Шевченко вважав, що безнадійно втратив навички живописця. Але також він вірив, що зуміє довести високу культуру до кожної селянської хати. Адже відбиток гравюри на сільському ярмарку коштував копійки... У Петербурзі Тарас першим звернувся до новаторської техніки акватинти. В Мистецькому Арсеналі представлені роботи, за які, ймовірно, він і отримав високе звання академіка – офорт «Вірсавія» (створений не пізніше 1860-го) та інші.

Містком, що з'єднає образотворчу спадщину Шевченка «під час» і «після» заслання, в експозиції є його ж акварелі, створені до життєвої катастрофи. Включаючи знамениту «Циганку-ворожку» (1841). Контраст між «стіною плачу» з видами пустельного степу часів заслання – лаконічною монохромією пізніх офортів – і практично живою, об'ємною, перламутровою теплою фарб молодого, повного сил Тараса настільки великий... Він просто приголомшує. Неволя «без права писати і малювати» – це огидно.

БІЛЬШЕ, НІЖ ПОЕТ

Кінозал, де протягом всієї роботи проекту (до 10 березня) завдяки співпраці з Національним центром ім. О. Довженка покажуть 200 «шевченківських» фільмів, стенд із автентичними особистими речами художника Тараса Шевченка, включаючи його палітру, з Національного музею Тараса Шевченка у Києві, тільки доповнюють враження. Як і зворушлива інсталяція з наївних портретів Тараса авторства 91-річного художника-самоука зі Сміли Федіра Кучера. (До ювілею поета Кучер задався метою написати і роздарувати школам та бібліотекам рівно 200 зображень Шевченка). А в зовсім вже сучасний, злободенний контекст «персоналку» батька нації вводить масштабна відеоінсталяція «Наш Шевченко» авторства відомого українського режисера і культуртрегера Сергія Проскурні. У рамках цього проекту він записав 365 відеороликів із декламацією віршів поета як простими українцями, так і всім у країні відомими діячами культури. У Мистецькому Арсеналі стіна з 48 моніторів (по числу тижнів у році) безперервно ретранслює в бік глядача слова Шевченка. Окремо винесений екран із записом самого, мабуть, на сьогодні шанованого «маленького українця» у країні. Юний Сергій Нігоян – вірменин за походженням, що з родиною жив у Дніпропетровській області, – став першою жертвою снайперів на Майдані. Просто дивом знімальна група Проскурні встигла записати відео і з ним – буквально напередодні трагедії. Нігоян читає рядки з поеми «Кавказ»: «Боріться – поборете!» Сьогодні біля монітора з цим зверненням мертвого – до живих, горить свічка пам'яті. А відвідувачі виставки несуть квіти. Сергію. Тарасу. Їм обом.

Такого ми ще не бачили.

Ельвіра ЗАГУРСЬКА

2014-й, рік ювілею Тараса Шевченка, є особливим для всієї культурної спільноти, і не лише в нашій державі. До 9 березня чи не кожна трупа підготувала власну постановку за творами Кобзаря або власне про нього.

Багато які театри України відгукнулися зовсім не тому, що «хіба хочеш – мусиш» відзначити дату, а з поклику душі – хоч як дивно це б видавалося сьогодні. Серед них – Волинський академічний обласний український музично-драматичний театр імені Тараса Шевченка, який «розпочав» театральне святкування ювілею свого патрона виставою «Різдвяна містерія-бурлеск про сватання на колядування двох женихів до одної дівки, дочки багатого сотника, або Хорунжий Назар Стодоля та його любовні поневіряння».

Драматургія Шевченка за життя автора була практично невідомою, хоча уривок із п'єси «Никита Гайдай» побачив світ у журналі «Маяк» у 1842 р., а «Назар Стодоля» був уперше поставлений аматорським театром Петербурзької медико-хірургічної академії наприкінці 1844-го. На кін Александрівського театру, для якого, власне, п'єса призначалася, вона не потрапила.

У виставі Волинського театру беруть участь 38 акторів (а з другим складом – 41), частина перебуває у кількох іпостасях і що цікаво, всі вони аж ніяк не створюють «масу селянства», а чітко індивідуалізовані. Ось Дмитро Репюк – бурсак-вертепник, який грає ролі господині вечорниць, чорта та москаля-стрільця. Ось

Класика майбутнього

також бурсак-вертепник Сергій Басай грає Назара, тоді як сам Назар Стодоля (Вячеслав Погудін) продовжує тривати в просторі прописаного Шевченком конфлікту. Олена Ластівка – зовсім не схожа на Труфальдіно з комедії Карло Гольдоні «Слуга двох панів», як про її героїню Стеху подобається писати шевченкознавцям. Яскрава, вродлива, натхненна, вона, видається, обвиває своєю присутністю і музик, і бурсаків-вертепників, і сватів полковника, і сотника Хому Кичатого (народний артист України Олександр Якимчук), і весь цей динамічний сплав лялькового, драматичного та музичного начала. Петро Ластівка дав можливість доторкнутися до історії заледве не всієї трупи, (а першому свату та лірнику Дмитру Мельничукові – навіть посидіти при її втіленні в образі

козака Мамаю з канонічної картини).

...У психології є таке поняття – «субособистості». Це динамічна підструктура особи, яка характеризується відносно незалежним існуванням. Найтипівіші субособистості людини – ті, що пов'язані із соціальними (сімейними або професійними) ролями, які вона переймає на себе в житті: наприклад, з ролями дочки, матері, сина, батька, коханої, лікаря і тому подібне. І вони ґрунтуються навколо центру нашої свідомості. Так от, по суті, все сценічне дійство з його численними персонажами закрутилося-завертілося навколо центру – Хоми Кичатого. І переповідати виставу немає сенсу не тому, що хто ж не знає сюжету єдиної завершеної драми Тараса Шевченка, а тому, що дійство – це енергетично потужний гімн

життю і данина пам'яті – на всіх рівнях: від особистого (навіть особистісного) – режисер вистави, Петро Ластівка, присвятив її своїй бабусі, яка привила йому розуміння життя – до рівня національної пам'яті – глибинної, істинної, справжньої... Тієї, яка мандрує заплутаними лабіринтами українського колективного несвідомого, примушуючи озиватися на ніколи не чуване «Закувала та сива зозуля»... До слова, класичної сцени вечорниць у виставі немає, як немає у викулику апеляцій до авторитетів.

«Містерія-бурлеск» закручується у вихор та різнобарв'я неімовірно красивих українських жупанів, сорочок, плахт (художник костюмів – Наталка Ридванецька), в обрамленні стилізації під старовинного козака Мамаю

та ікон, у просторі українського вертепу. «Вертепне мислення» (перифразовуючи Шекспіра, можна сказати, що «все життя – вертеп, а люди в ньому – актори») тут втілюється на різних рівнях: і сценографії (Сергій Ридванецький), і власне складової форми вистави.

І все це складає здорову, життєдайну, сповнену то жаги до життя, то тихого передчуття сімейного щастя душу вистави. П'єса Шевченка ввійшла до класики української драматургії далеко не одразу; і хтозна, яким він буде, класичний український театр майбутнього? Можливо, саме таким, яким є у виставі «Назар Стодоля...» Волинський театр?

Фото надані театром
Сцени з вистави

Феєрверк емоцій від Олени Хижної

Олена ЯСТРЕМСЬКА

Олена Хижна – заслужена артистка України, одна з провідних актрис Київського академічного Молодого театру, – визнана театральною спільнотою та фахівцями давно.

Але все ж таки для багатьох її шанувальників, друзів та однодумців святковою несподіванкою став той факт, що Олена, маючи неабиякий театральний та кінематографічний досвід, почала реалізовувати ще й свій вокальний талант, випустивши пісенний аудіоальбом «У житті не буває репетицій».

Пісні, які виконує Олена Хижна, вже кілька років лунають по радіо, звучать у благодійних концертах, отримують нагороди у престижних конкурсах. Вона – лауреат I премії X Всеукраїнського телерадіофестивалю сучасного романсу «Осіньне randevu» 2010 року, лауреат Всеукраїнського конкурсу пісні про маму «Рідна мати моя» 2011-го,

О. Хижна серед інших артистів

дипломант Міжнародного телерадіофестивалю «Прем'єра пісні» 2012 року за виконання кращої пісні 2011-го.

Актриса плідно співпрацює у концертах із знаменитими і популярними співаками – народними артистами України Іваном Поповичем, Наталією Бучинською, Мар'яном Гаденком, Лілією Сандулесою, Анатолієм Матвійчуком, ВІА «Кобзою», заслуженою

артисткою України Інеш. А з такими «корифеями» Молодого театру, як народні артисти України Тамара Яценко, Валерій Шептекіта, Ярослав Гаврилюк, Тетяна Стебловська, популярна телеведуча Лілія Ребрик, виходить на одну спільну, рідну сцену – адже була запрошена до колективу театру одразу після завершення із червоним дипломом Київського інституту театального

мистецтва імені Івана Карпенка-Карого.

В альбомі 18 пісень... Кожна зі своєю незабутньою авторською, неповторною інтонацією... Кожна є відлунням тонких переживань жіночої душі, яка залишається терплячою та люблячою, попри труднощі і негаразди долі та обставин. Кожна пісня – своєрідна моновистава про якісь особливі пам'ятні

емоційні моменти жіночого життя. Олена сама пише вірші, з пісень альбому дві – «Пополам» та «За это» – її власні напрочуд жіночні поезії, покладені на музику. Мені особисто понад усе сподобалися «Вітер», «У житті не буває репетицій» та дует Олени з її маленькою донечкою Олександрою – «Свято Новий рік»... До речі, Олександра вже кілька років виходить на сцену КХАТ у ролі янгола у виставі «Європейський годинник»...

За активну благодійну концертну діяльність актриса нагороджена орденом «Чорнобиль». За заслуги, почесними відзнаками «Великого князя Володимира» III ступеня, «Святої праведної Анни» I і II ступенів. Олена Хижна є полковником Міжнародної академії козацтва, нагороджена орденом «Івана Сірка» II ступеня за «особистий внесок у розбудову козацької державності, взірць патріотизму і самовідданості в служінні Батьківщині і народу».

Фото Анатолія ФЕДОРЦІВА

Перипетії довкола музею історії Десятинної церкви

Перший кам'яний храм давнього Києва – церква Успіння Пресвятої Богородиці Десятинна є унікальним археологічним об'єктом, ключовою пам'яткою киеворуської доби, одним із важливих духовних символів православ'я.

Залишки її фундаментів Х–ХІІ ст. – археологічна пам'ятка культурної та релігійної спадщини, що має надзвичайно важливий історико-культурний статус, охороняється державою та занесена до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. До того ж вона розміщена на території пам'ятки археології національного значення «Місто Володимира – дитинець стародавнього Києва з фундаментами Десятинної церкви».

За час багаторічних досліджень території Десятинної церкви та її садиби було здобуто численний матеріал, який тією чи іншою мірою репрезентує різні етапи історії цієї визначної архітектурної, історичної, археологічної, культурної, релігійної пам'ятки. Сучасний стан окремих ділянок Старокиївської гори є критичним. Сподіваюся, що ні в кого не викликає сумнівів факт необхідності музеєфікації, консервації, реставрації решток фундаментів історичної пам'ятки загальнонаціонального значення.

Суспільство незалежної України погоджується підтримувати культурний поступ столиці. Можновладці, від яких значною мірою залежить організація

Десятинна церква

подібних установ, теж не проти. Однак минуло вже немало часу, відколи відбувалися громадські рухи, видавалися кабінетні накази-розпорядження про необхідність звернення належної уваги на історичні підмурки легендарної і визначної пам'ятки Києва і всієї Української держави – церкви Богородиці Десятинної. Музей історії Десятинної церкви було створено 9 квітня 2012 року Наказом Міністерства культури.

Факт відкриття музейної установи з претензією на «діамантову» частину столичного земельного ресурсу спричинив неабиякий резонанс у пресі, телебаченні та мережі Інтернет. Виявилось, що відкрили – «не ті», працюють – «не так» і т. п. Розумію, що писати сьогодні «про сьогодні» не зовсім вдячна справа, але усвідомлюю й те, що важливо зафіксувати історичні миті в моменти їх творення. Уже минув рік діяльності Музею, і це вже історія, яку поки що

описувати не беруся. Не братимуся й прогнозувати майбутнє Музею історії Десятинної церкви, але впевнена, що чиниться добра справа, і мені пощастило бути свідком її становлення.

До місця із залишками Десятинної церкви інтерес існував завжди. Після руйнування монголо-татарами храм двічі відбудовувався, руйнувався... Останні намагання побудувати церкву на місці руїн датуються початком ХХІ ст. Зокрема, 2000 року з'явилося розпорядження тогочасного Президента України Леоніда Кучми «Про першочергові заходи щодо відродження церкви Богородиці (Десятинної) в м. Києві». У ньому йшлося про необхідність відродження храму як «символу давньоукраїнської державності». Проте, звичайно, будь-які будівельні роботи на такому місці загальнолюдського значення потребували значних зусиль і чималих коштів. Тому на кілька років справа зупинилася. До неї звернулися вже новий на

той час Президент Віктор Ющенко та мер столиці Олександр Омельченко, які вирішили звести церкву за два роки.

17 вересня 2004 року з'явилося розпорядження Президента України «Про музеєфікацію залишків церкви Богородиці (Десятинної) в м. Києві». 12 березня 2005 року – розпорядження Кабінету Міністрів України «Про проведення археологічних досліджень на земельній ділянці із залишками фундаменту Десятинної церкви». 6 квітня 2005 року – розпорядження Київської міської державної адміністрації. Після цих розпоряджень Інституту археології НАН України було доручено здійснити дослідження і зробити фаховий висновок про подальшу долю Десятинної церкви й доцільність музеєфікації та зведення нової споруди.

Упродовж 2005–2011 років архітектурно-археологічна експедиція Інституту археології НАН України (керівник – доктор історичних наук Г. Івакін) провела комплексне обстеження як самої монументальної пам'ятки Х–ХІХ ст., так і прилеглої до неї території. Під час досліджень було розкрито площу близько 2000 м², з яких понад 200 м² раніше не досліджувалися, та виявлено цікавий речовий матеріал.

У 2005 році також планувалося фінансування музеєфікації пам'ятки, яке спрямували на «Укрпроектреставрацію» – організацію, що займалася відбудовою Михайлівського та Успенського соборів, а також церкви Богородиці Пирогощі. Утім, справа обмежилася лише спорудженням паркану, ангара.

Наступне розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 червня 2010 року називалося «Про проведення археологічних досліджень та музеєфікації залишків фундаментів Десятинної церкви». За ним – розпорядження Кабінету Міністрів України, датоване 8 вересня 2010 року, згідно з яким на ці потреби держава мала асигнувати 13,4 млн грн. «для проведення археологічних досліджень та музеєфікації залишків фундаментів Десятинної церкви». Але ці розпорядження залишилися невиконаними.

У цей час при Національному музею історії України було заплановано створити групу з 12 осіб на чолі з Павлом Дорошенком. Вона мала б контролювати й координувати дії з музеєфікації решток Десятинної церкви. Реально ж цими питаннями понад рік займалися дві особи – Павло Дорошенко та Сергій Шалак. Як результат – Павла Дорошенка було призначено заступником директора Національного музею історії України з питань музеєфікації та консервації фундаментів Десятинної церкви.

Музей почав діяти 12 вересня 2012 року. Нині поступово формується колектив фахівців потрібного для установи профілю.

Таким чином, передісторія створення Музею історії Десятинної церкви тривала щонайменше дванадцять років. З текстів офіційних президентських і міністерських наказів і розпоряджень помітно, що погляди чиновників під впливом науковців і громадськості змінювалися від відбудови давнього храму до створення музейного комплексу. Історичний розвиток наступних подій покаже, що буде далі.

Олена ЩЕРБАНЬ,
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
Науково-дослідного відділу
історико-археологічних
досліджень МІДЦ

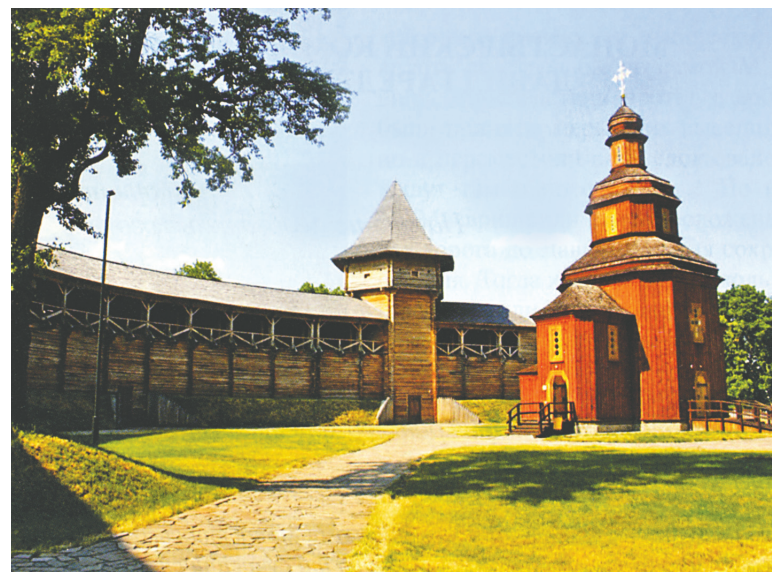
Таємниці батуринської Воскресенської церкви

Батуринська Воскресенська церква розташована на території Литовського замку (Цитаделі) пізньосередньовічного міста. Перша писемна згадка про неї міститься в документах «Бендерської комісії».

Відомо, що Іван Мазепа виділив 15 тис. карбованців на будівництво в Батурині двох дерев'яних церков – Воскресенської та церкви Покрови Богородиці. Оскільки дерев'яна церква не збереглася до нашого часу, питання про її локалізацію було порушено 1995 року, коли почалися широкомасштабні розкопки на території міста. У 1995 році в Батурині на Цитаделі проведено перші археологічні дослідження, у ході яких виявлено 5 поховань, здійснених за християнським обрядом, наявність яких дозволила дослідникам В. Коваленку та

Ю. Ситому припустити, що вони відносяться до цвинтаря Воскресенської церкви. У 2001 році виявлено ще 19 поховань, з яких 9 – дитячі. Урешті-решт, станом на 2008 рік на території замку було виявлено 123 поховання, з яких 40 – дитячі. Таким чином, повномасштабні розкопки, що проводилися з 1995 року фактично до 2008 року, дали змогу дослідникам локалізувати Воскресенську церкву на території Батуринського Литовського замку.

Цвинтар Воскресенської церкви дає можливість простежити певні віхи в історії існування храму. Зокрема, поховання дають змогу встановити, що церква була побудована на території Цитаделі до будівництва тут гетьманського палацу. Очевидно, час її заснування припадає на другу чверть ХVІІ ст. З 1689 року з перенесенням столиці Гетьманщини до Батурина, судячи зі зменшення кількості поховань на

Воскресенська церква в Батурині

цвинтарі та наявності дерев'яних склепів, цвинтар, імовірно, використовувався винятково для поховання замкового люду.

Під час розкопок кладовища на найвищому (третьому) ярусі поховань Воскресенської

церкви зафіксовано сліди пожежі й руйнації внаслідок неї церкви та гетьманського палацу. Ще одна особливість – велика кількість (близько 90 %) дитячих поховань. Дослідники припускають, що ці поховання є свідченням

жахливої Батуринської трагедії 1708 року. Очевидно, усіх немовлят і дітей сховали в найбільш захищеній частині міста, на території Цитаделі, а, можливо, і в церкві. Після того, як унаслідок військових дій Меншикова місто загорілося, діти, найвірогідніше, загинули від диму. Прибувши до Батурина, гетьман Іван Мазепа наказав своїм воякам поховати дітей на цвинтарі Воскресенської церкви, яка припинила своє існування 1708 року. Воскресенську церкву відновлено за Наказом Президента України Віктора Ющенка від 21.11.2007 року «Про деякі питання розвитку Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» та селища Батурина».

Микола АНДРІЄВСЬКИЙ
науковий співробітник
Науково-дослідного відділу
історико-археологічних
досліджень МІДЦ

«ЛітАкцент-2013» – «не вульгарна премія»

Нині в українській літературі з'явився новий жанр прози: «я – печалька» і «жмуток зів'ялих приколів». Про це сказано під час оголошення переможців книжкового рейтингу «ЛітАкцент року 2013», що вкотре наголошує – не кожне СЛОВО варто вкладати у формат книги...

Літконкурс упродовж шести років визначав лауреатів у номінаціях: проза, поезія, книга для дітей, есеїстика і літературознавство. Цьогоріч організатори паралельно з голосуванням авторів сайту «ЛітАкцент», зі 140 яких думку висловили 39, оприлюднили і читацькі смаки (майже 500 учасників). Своєрідний експеримент на результаті голосування не вплинув, але оголив смаки: що читають упродовж року.

У короткому списку переможцями стали: Мирослав Лаук зі збіркою поезій «Осо-те», Мар'яна і Тарас Прохаськи з дитячою книгою «Хто зробить сніг», а з літературознавчим

виданням – Михайло Бриних. «Попередження» – антипремію «Золота булька» – отримала Наталка Сняданко. До останньої номінації рейтингу входять автори, від яких очікували більше, ніж вони спромоглися зробити за рік. А ось із дорослою прозою у 2013 не склалося – нікого не номінували. Приємно, що з поезією в Україні все добре, вона залишається «літературним викликом». Критики зауважили, що у прозовій літературі переважає есеїстика, тобто «досвід» (певне звідси й жанр «я – жалейка»). Мені ж уявляється, що літературний популізм полягає саме в епатажності сюжетів на кшталт: «шеф, усе пропало, клієнт від'їздить», і люди кляють на таку попсу. На цьому не раз наголошували видавці під час книжкових форумів. Але присутнім нагадали, що за п'ять останніх років серед переможців цього рейтингу троє в подальшому стали лауреатами Шевченківської премії. Ну просто заспокоїли...

супермаркети. Наївних промоція заскочує зненацька – часом вірять гучній рекламі. Варто згадати «батька автобізнесу» Генрі Форда, який казав: «Не шкодуйте грошей на дві речі – охорону і рекламу». Так, Габріеля Гарсія Маркеса, лауреата Нобелівської премії (1982, Колумбія, започаткував літературний напрямок «магічний реалізм». – Авт.), називають Габріелем Маркетингом, бо ця людина, сівши писати книгу, не тільки подумки робить промоцію: навіщо й для кого, а головне, кому продавати. Нині такі часи, що мусять поєднуватися якості письменницькі і менеджера в одній людині, принаймні, у нас. Через шалену конкуренцію автори мають крутитися у вирі інформаційного світу, хоча багато хто й не знає, що вже років 15 живе в добу па-

200 найвідоміших діячів культури і мистецтва. Так в ідеалі мають працювати організатори конкурсів. Тоді можна запевнити, що премія заслужена чесно, а конкурс некорумпований, і журі має чудовий літературний смак.

– Михайле Федотовичу, то чи потрібні в Україні літературні конкурси?

– Без сумніву. Конкурс живе, розвивається як літературна індустрія і має соціальний попит. Він зорієнтований на молодих літераторів, як я вже казав.

– А Ви як видавець маєте змогу фільтрувати літсміття?

– Звісно, бо всіх грошей не заробиш. В ідеалі амбітний видавець у першу чергу є тим бар'єром, що запобігає графоманії на книжковому ринку. Та й марку видавництва мусимо тримати, бо маємо відповідний авторитет у суспільстві, тож відмовляю бездарним авторам навіть із мішком грошей.

А щодо літературного сміття то воно було, є і буде завжди. І ставитися до нього треба пофілософськи, як, наприклад, до поганої погоди.

– Популярність літераторів визначають рейтинги. Хто їх має складати?

– Професіонали. Я людина, яка багато читає, це вже як вада (сміється). Тому довіряю лише власній думці щодо кожного автора. Таких «читачів» в Україні, на жаль, мало. Читач, як літописні обрі, вимирає. А головою журі має бути авторитетна людина, яка має літературне чуття на кшталт музичного слуху. Особисто вірю думці Дзюби, Забужко, Щербака, Баранова, Гусейнова, Базилевського.

– Закидають, що навіть Шевченківська премія дається не завжди заслужено...

– Так, людський фактор під час визначення лауреатів присутній. Бувають лобювання групою підтримки номінанта, в Україні, на жаль, таке явище присутнє... Тут треба нагадати, що й чи не третина Нобелівських лауреатів отримали звання, а потім канули у забуття. Я був у комітетах: і з Шевченківської премії, й імені Лесі Українки, й у багатьох журі. І багато бачив усякого. Колись опишу все це в мемуарах...

P. S. Тож писати чи ні... книгу? У автора має бути мотивація до створення тексту, але за умови обов'язкової оригінальності й новизни твору. Ну, щоб не було літсміття. Гадаю, що кожен автор має враховувати просто моральне право бути чи ні літератором.

Наталя КУЛІШ
Фото з архіву

Михайла СЛАБОШПИЦЬКОГО

«ЛІТЕРАТУРНЕ СМІТТЯ – ЛИХО, КОТРЕ БУДЕ ЗАВЖДИ...»

Чи здатні літературні конкурси гарантувати непродукування літературного мотлоху? Чи можливо виховати у читацької аудиторії смаки до красного письменства? Що таке – якісна література в Україні? Із такими запитаннями «КіЖ» звернулася до авторитетного письменника, видавця, який не один рік «журир» учасників під час всеукраїнських літературних конкурсів, і не тільки дебютантів. Розмова про наболіле – з лауреатом Національної премії імені Тараса Шевченка та низки літературних премій Михайлом СЛАБОШПИЦЬКИМ.

– Михайле Федотовичу, нині будь-який автор може подавати свої твори на літературні конкурси. Чи завжди на них відфільтровується найкраще?

– Результат залежить від самих організаторів і мотивації, вкладеної ними в оголошені змагання. Чи це пошук генія для відкриття нового Шекспіра, чи ж відкидання літсміття й чесне оповіщення, «мов, перепрошуємо, але цьогоріч геніальних творів ми не виявили». Вимушено визначаються переможці котрогось конкурсу серед тих, хто заявив про себе як автор. Які з рукописів друкуватимуться, також визначають організатори, бо ж дають «зелене світло». Так відбувається в «Коронації слова». Я часом зі сміхом сприймаю (із професійної точки зору) деякі «перемоги», бо стосунку до літератури такі автори не мають... Та якщо перемагає, приміром, твір Василя Шкляра чи Володимира Лиса, тоді...! Завжди серед дрібної риби трапляється солідний улов. Такі явища притаманні кожному конкурсу, і щорічна їхня «врожайність» різниться – щедрість чергується зі скупістю року на таланти. Звісно, підсумок залежить і від фінансових витрат: журі працювало, організатори зробили грошовий внесок тощо.

Питання хто читатиме видане, також не останнє. Не всі полюбують класику. Суспільство неоднорідне, тому є й такі, хто витрачає час і на літературне сміття. Дехто не розуміє, що 90 % надрукованого не

є літературою. (Тобто не кожна книгу варто читати. – Авт.)

В англійській мові, наприклад, розрізняють означення «письменник» і «автор» книжок. *Письменник – це той, хто творить нове слово, робить відкриття соціального й філософського спрямування, відкриває завтрашні шляхи художньої літератури.* Такими свого часу були Пруст, Джойс, Тютюник, є Щербак.

– Яку місію має виконувати кожен із таких авторів?

– Зауважу, що справді видатних письменників в Україні мало. На противагу їм літератори пишуть про все в міру своїх сил: історії, реалістичні романи, фантастику тощо, немов конструктори: одні майструють стільці, інші космічні кораблі. **Конкурси ж – це літературна індустрія**, – як кіно чи спорт. Не всі фільми стають кінематографічними явищами, і не кожен спортсмен здобуває золоті медалі.

З приводу того, що люди читають... Мене це найбільше дивує. (Ось вам і смаки. – Авт.) Моя сестра є директором районної бібліотеки в місті Шпола, що на Черкащині. Буваючи там, часом дивлюся читацькі формуляри, що мене цікавить як прозаїка, критика і видавця... Дивуюся: є книги, які не заслуговують, щоби про них навіть знали. **Але нині видати можна все – були б кошти, на жаль, немає певної планки обмеження.** У видавництв також різні підходи до фінансів власної справи.

Гроші бувають не тільки ж авторські. Є й меценатські... Кажуть реорле все з'їсть... **Але не можна заперечувати доцільність літературних конкурсів, бо вони якоюсь мірою виконують етапи відбору для вищого рівня визнання**, і для молодих авторів це дорогоцінний шанс проявити себе. Навіть отримати грошове заохочення для друку видання – і то крок вперед. **Для здібної людини конкурс стає соціальним ліфтом**, бо вчора він був нікому не відомим бідним писакою, а сьогодні прокинувся зі своєю книжкою в руках. Якщо за рік-два таку людину фаворизують, то її життя ввіллється в літературне русло. Інша справа, звісно, чи є талант.

– Із ким, вважаєте, саме так сталося зі сучасних літераторів?

– Із Галиною Вдовиченко, Ларисою Денисенко, Іреною Роздобудько. Поміж них також є своя градація. **У визначенні популярності автора найважливішим моментом є промоція.** Вкладаючи кошти у «проштовхування імені» книгарні заробляють на книзі-товарі, як, скажімо, на будь-якій ковбасі

нування інформаційних технологій. І якість товару не так має значення, як те, ЩО про нього говорять. **Сучасна література є інформаційним продуктом.** Геній «вибухне» з авторської шухляди, якщо над цим попрацює грамотний маркетолог.

– Поряд із дебютантами в конкурсах беруть участь і відомі автори...

– Так, тому що рукописи подаються анонімно, щоб уникнути явища «свояк». Під час конкурсу «Золотий Бабай» я відкрив «Ключ» Василя Шкляра. Як заступник голови журі конкурсу навіть поставив умову: «якщо цей твір не матиме головної премії, то я складаю повноваження». Так свого часу відкрила Володимира Лиса голова журі конкурсу Оксана Забужко.

– Отож журі має бути не тільки висококомпетентним, а й незаангажованим. Чи можна підкупити членів комісії конкурсу?

– У світі нічого немає ідеального. На візі існування найавторитетнішої премії, то в іспаномовному світі нею є літературна Премія імені Мігеля Сервантеса. Там поважне журі складає

«Кобзар» вишитий, мініатюрний...

Ольга ДЕМ'ЯНЧУК

У Рівненській обласній бібліотеці презентували виставку раритетних «Кобзарів».

З цією збіркою творів Тараса Шевченка посперечатися у популярності може мало яка книга у світі. Починаючи із 1840 року, відколи було видруковано його перший наклад, лише в Україні «Кобзар» перевидавався понад 100 разів. Ряд творів із нього перекладені понад 100 мовами світу.

Напередодні 200-ліття від дня народження великого сина України, у Рівненській обласній універсальній науковій бібліотеці презентували виставку «Кобзарів» Тараса Шевченка з фонду Музею книги і друкарства Державного історико-культурного заповідника м. Острог. Завідувачка музею Світлана Позіховська зазначила, що колекція закладу налічує 90 екземплярів видань, які працівники музею збирали впродовж двадцяти років. До Рівного привезли 36 найцікавіших, котрі видавались у XIX–XX ст. на теренах України та за кордоном.

Найраритетніша – книга, видрукована у 1876 році в Празі, це друге закордонне й нецензуроване видання. У фондах музею є лише перший том цього «Кобзаря», адже у другому були вміщені твори, написані на засланні та заборонені в царській Росії, тому видавці не планували

Вишитий «Кобзар» у руках майстрині – О. Медведєвої

передавати його в Україну. Цікава й збірка 1884 року, видана у Петербурзі. За словами С. Позіховської, перегляд оригіналів, на відміну від копій, дає можливість читачам відчувати дух епохи, оскільки вони передають енергетику тих часів. І тим найцінніші.

Представлено також ряд мініатюрних видань, які побачили світ за радянської доби та в роки незалежності України, проте найбільшу увагу відвідувачів привернула авторська робота Олени Медведєвої – вишитий «Кобзар». Над

унікальною книжкою у шкіряній оправі з вишитими сторінками майстриня разом із дизайнером Анною Тимошок працювали протягом двох років: рік виношували ідею, ще стільки ж втілювали її в життя. За основу взяли перше видання 1840 року з автографом автора. Підпис поета, вишитий на обкладинці, ідентичний справжньому.

Олена Медведєва розповіла, що до 200-ліття Тараса Шевченка хотіла засвідчити свою любов до України, рідного слова не лише словами, а й зробити щось конкретне. Розпочинаючи роботу, майстрині не знали, скільки сторінок вмістатиме книга. Вийшло їх 48 – кожна розміром 36,5 x 26 см. Сторінки вишиті на тканині з дикого льону в техніці «стебнівка», яку пані Олені довелося опанувати, та шість ілюстрацій – «хрестиком». Без скорочень вишито вісім творів – «Думи мої», «Перебендя», «Катерина», «Тополя», «Думка», «До Основ'яненка», «Іван Підкова», «Тарасова ніч». Для перегляду книги потрібно одягнути білі рукавички. У 2013 році видання номінували на Шевченківську премію, але, пройшовши два тури, воно зійшло з дистанції. Прикро, бо робота здійснена грандіозна.

Шанувальники творчості Тараса Шевченка завітали до бібліотеки та ознайомилися з виставкою, щоб опинитися на сходинку ближче до народного співця, який стоїть над простором і часом, поезія якого сьогодні як ніколи актуальна.

НОВИНИ

МАЛОВІДОМЕ ПРО СТУСА ТА БРОВАРЩИНУ

У столичному Музеї книги і друкарства України презентували книги...

Трагічна доля судилася українському поетові Василеві Стусу. Слідчі ізолятори, камери-одиночки, каторжні роботи – таку ціну довелося заплатити за порядність. Мусив віддати й життя. Звичайно, Стус міг би покаятися, припинити правозахисну діяльність, та совість йому не дозволила.

Аби знову згадати велета духу, в музеї ініціювали зустріч із відомим правозахисником і публіцистом Василем Овсієнком, особисто знайомим зі Стусом (зустрівся з ним у місцях

позбавлення волі, де також несправедливо провів багато років). Деякий час навіть був співкамерником поета. Пан Овсієнко провів екскурс по життєвому та творчому шляху Стуса, розповів маловідомі факти про

нього. Зокрема про те, що на власні очі бачив зошит із віршами поета, котрий мав би стати збіркою «Птах душі». Кожен спогад перемажався декламуванням творів Василя Семеновича, його афоризмів і висловів.

Овсієнко презентував книгу «Василь Стус: Поет і Громадянин. Книга спогадів та роздумів», яку упорядкував. Її видання було приурочене до 75-річчя від дня народження поета, яке святкували торік. До книги увійшли розповіді друзів і знайомих, родичів, товаришів по ув'язненню.

В. Стус сміливо ставав на захист правди й свободи, не боявся вголос висловлювати свої думки. В одному із табірних зошитів написав: «Але голови гнути я не збирався, бодай щоб там не було. За мною стояла Україна, мій пригноблений народ, за честь котрого я мушу обставати до загибуні».

Серце поета не б'ється, але він живе серед нас своїми творами, які будять совість і честь у кожному українцеві.

Презентовано також книгу Володимира Гузія «Розкажи свій дитині... Сказання, казки про міста і села Броварщини».

Тепер книголюби і казколюби краю, якому присвячено книжку, незалежно від віку зможуть зігріти свої серця казками про нього.

Історик-краєзнавець В. Гузій для сюжетів використав маловідомі матеріали, легенди, перекази. Він сказав: «Це двадцять шість історій про походження сіл і міст нашого району, про його історичне минуле, які подані в казковій формі. В книзі є і Соловей Розбійник із зазимських лісів, і казкове містечко майстрів у Літках, і Змій Горинич, і славні богатири. Упізнаються й реальні історичні події та люди».

Унікальність цієї книжки полягає ще й у тому, що відома українська письменниця М. Морозенко доповнила кожну казку віршами, а учні шкіл Броварщини проілюстрували малюнками.

Вікторія КОЛОДІЙ
Фото Марії ПОШИВАЙЛО

Зимова школа молодих бібліотекарів-2014

У с. Орявчик Львівської області Українська бібліотечна асоціація за підтримки програми «Бібліоміст» провела Зимову школу молодих бібліотекарів.

Це інформаційно-освітній проект, головна мета якого допомогти молодим фахівцям швидко та легко адаптуватись у професійному бібліотечному середовищі та сформуванню власну активну дієву позицію.

Учасниками школи стали 30 молодих та креативних працівників із різних бібліотек України, відібрані на конкурсній основі.

Теми програми покроково надавали всім знання зі створення та впровадження проектів. Кінцевим результатом стала розробка кожним власного проекту із перспективою впровадження у його бібліотеці. Під час навчання вони оволоділи знаннями з основ організаційного розвитку, проектного менеджменту, фандрейзингу, партнерства, роботи в команді, зв'язків із громадськістю, моніторингу та оцінки, а також успішної презентації.

Бібліотечна молодь розпочала «школярство» з ознайомлення із тонкощами роботи Львівської обласної бібліотеки для дітей. Тут учасників школи привітали організатори, тренери, представник програми

«Бібліоміст», директор Львівської обласної бібліотеки для дітей Лариса Лугова та начальник департаменту з питань культури, національностей та релігій Львівської обласної державної адміністрації Наталія Гамкало. Після цього всі вирушили до Стрийської централізованої бібліотечної системи, де мали нагоду ознайомитись з її інноваційними проектами, поспілкуватись з директором ЦБС та начальником відділу культури РДА. Офіційно робота школи розпочалась з онлайн-привітання президента УБА Ірини Шевченко та знайомства учасників у форматі «Speed dating».

Шкільна команда завітала в гості до бібліотеки с. Козьова. Їх гостинно зустріла бібліотекар та голова сільської ради, які поділилися основними проблемами: недостатнє комплектування фондів та відсутність

опалення. Подарунком для закладу стали книги та сувеніри з усіх куточків України від учасників школи та Української бібліотечної асоціації.

Молоді фахівці організували буккросинг «Книга в тренді», який на теренах гостинної львівської землі почався з відвідувачів гірськолижного відпочинкового комплексу «Звенів». Команда цього проекту провела презентацію і запросила відвідувачів комплексу взяти з собою книги для читання, ознайомившись з правилами. За результатами школи було створене відео на підтримку читання «Від справжнього кохання до сімейного читання» (<http://bit.ly/1111tjc>). У загальноосвітній школі с. Козьова молоді бібліотекарі організували та провели для дітей презентацію «Вся Україна поруч – доторкнись!», під час якої кожен розказав

учням про один цікавий туристичний об'єкт свого міста чи області, передавши сову (символ школи), та підписав сердечко, дорядивши його до дерева любові.

В останній день роботи всі учасники презентували власні проекти для своїх бібліотек, отримали сертифікати про участь у школі, флеш-накопичувачі з навчальними матеріалами, пам'ятні чашки та видання від УБА.

Школярі Зимової школи повезли додому валізу вражень, емоцій, креативу, ідей і, звичайно ж, Ne-формату, які будуть втілені у діяльність бібліотек всієї України.

Слідкуйте за подіями та результатами Літньої та Зимової шкіл молодих бібліотекарів на сайті – www.school-lib.org.ua.

Президія та виконавчий офіс УБА

Для вас, найдорожчі

Віднедавна відомий поет-пісняр, народний артист України, заслужений діяч мистецтв Вадим Крищенко став частим гостем нашої редакції. В несподівано новому для себе амплу – як автор прозового твору він дебютував на шпальтах нашого часопису в минулорічному числі 48 від 29 листопада 2013 року. Його новела «Танець на схилі осені» пройнята щемним відчуттям швидкоплинності людського життя і водночас переповнена щирістю й відвертістю відроджених почуттів. Життя як музика казкового танго на схилі життєвої осені...

А вже в передноворічному номері «КіЖ» Вадим Дмитрович, зізнавшись, що він «раненько притулювся до пісні», розкрився як багатогранна особистість, яка щиро, до глибини душі переймається долею українського слова, української пісні. «Саме пісня, як ніщо інше, найшвидше, найглибше доходить до людського серця», – ця думка постійно надихає поета на нові твори.

Тоді ж Вадим Крищенко розповів про щойно видану книжечку ліричних поезій «Любові бентежна струна», презентація якої відбулась у Київському національному університеті технологій і дизайну.

В переддень жіночого свята – 8 березня – тонкий і щирий майстер ліричного письма дарує кращій половині людства довірливі поезії про високі почуття, що з'єднують отих двох, яких називають «Він» і «Вона». Бо із джерельця любові витікає все добре й значиме в нашому житті.

Добірка поезій – з нової книги В. Крищенко.

ПЕРЕД ЛЮБОВІ ОБРАЗОМ СВЯТИМ

Любов не знає слова «обережність»,
Не все бува логічним у житті.
Ми летимо в космічному безмежжі
На білих крилах наших почуттів.

Не признаємо суддів, ані свідків –
Ми в почуттях небесніші-таки,
Питаємо одне одного: звідки
Ця ніжність дивна в доторках руки.

Вростаємо у шал цей невимовний –
І все щезає в дрібноті своїй.
І співом вже відлунується слово,
В якому ти у позолоті мрій.

І я шепчу: моя лише, єдина,
І очі застеля солодкий дим...
Хай все завмре і стане на коліна
Перед любові образом святим.

ВІДЧАРУЙ

Відчаруй мене од себе,
Щоб не марила мене.
Відчаруй мою потребу
Звать тебе в блакитнім сні.

Відчаруй од губ пахучих,
Де любові кольори,
Бо вони давно вже мучать
Дні мої і вечори.

Відчаруй од брів півколом,
Од прозорої журби.
Відчаруй... А інший голос
Просить: цього не роби.

Ти пішла... Синя шаль припадала до пліч
І озвучилась тиша твоєю ходюю...
Ти пішла... Щоб я мовчки всю ніч, усю ніч
Притуляв ту подушку, що пахла тобою.

ЗАБЕРИ МЕНЕ ІЗ САМОТИ

(Для жіночого голосу)

Одиноке вікно,
Що вдивляється в ніч.
Не знаходить воно
Ані слів, ні облич.

За вікном тим одна
Я в чеканні стою.
І лягає струна
На самотність мою.

Одиноке вікно
І зітерті сліди.
Все одно, все одно
Підійдеш ти сюди.

Відгукнеш мене сам,
Забереш від жалю...
І я руку подам,
І любов простелю.

Забери мене із самоти
І зору кохання засвіти,
Щоб горіли очі до знемоги,
Щоб щасливі ми були удвох.

Забери мене із самоти,
Щоб я знала – є у мене ти,
Щоб серця, які вогнем горять,
Огорнула Божа благодать.

ПРОФІЛЬ

В безсоння кави я наллю,
А ніч – як песик волохатий...
Боюся вимовить «люблю»,
Щоб того слова не злякати.

Це відчуття чи почуття?
Різниця в цих словах чимало.
Я серцем ще не прочитав,
Що поглядом ти написала.

І все ж малюю профіль твій
На фоні синього туману...
Тебе лише веду до мрій –
Напівчужо, напівкохану

Вже обтрусилася осінь листя саду,
Лишилася лиш цяточка тепла.
Та серед жовтого німого листопаду
Раптово вишня біло розцвіла.

Цвіте, яснить привітно і неждано,
І не питає: «Нащо це?» й «Коли?»...
Отак і ми, отак і ми, кохана,
Перед зимою... раптом розцвіли.

ГОРИТЬ ВОГОНЬ

Твої вуста притишу я вустами,
Щоб ми почули двох сердець биття.
Колишнє все, що коїлося з нами,
Нехай летить від нас у забуття.

Горить вогонь. Кохання сурма лине,
А я стою і Господа молю:
Хай воскреситься, в цім вогні не згине
Моя душа, залюблена в твою

МЕДОВЕ МОВЧАННЯ

Коли тебе зустріну – я горю,
Щоб передати це – шукаю слово.
Медових слів тобі наговорю...
Помовчати з тобою – теж медово.

Коли сніги повернуться додому,
Закриють на землі сліди брудні –
Не відкривай дверей своїх нікому,
Не відкривай нікому – лиш мені.

Коли закрутять в небі заметілі
І згаснуть вечора розсіпані вогні –
Не розстеляй свої постелі білі,
Не розстеляй нікому – лиш мені.

Коли зими узори срібносніжні
Ніч намалює на твоїм вікні –
Ти не даруй нікому спраглу ніжність,
Ти не даруй нікому – лиш мені.

Коли мине зима, настане літо
І запалають квіти запашні –
Не дай себе нікому полюбити,
Не дай себе нікому – лиш мені.

Я поволі божеволю без тебе,
Я без тебе як без неба гордий птах.
Ой мені до болю треба, треба
Простелить своє кохання на твої вуста.

Божеволю...
Й не можу щось зробити
Щоб від цього божевілля відійти.
... Кольори весни і перші квіти,
А в моїх очах шалених – тільки ти.

ПРИСНИЛАСЬ ТИ

Приснилась ти мені цієї ночі –
Ми босі бігли – по м'якій траві.
І полотняна вишита сорочка
Так прикрашала рвійний образ твій.

День заплітався у твоє волосся
І руки наші пальцями сплелись...
Прокинувся... Невже це відбулося?
Та ні, це ще відбудеться колись.

БО ТИ НАРОДЖЕНА ДЛЯ ЗОРЯНИХ БАГАТЬ

Тебе любити тихою любов'ю –
Я не умію, цього не збагну.
Я пламеню і вогню знову,
Коли до тебе рвійно руку простягну.

Душа припала до цієї звички,
Щоб в почуттях світитись і палать.
Тобі не личить вогник запальнички,
Бо ти народжена для зоряних багать.

БІЛИЙ ТАНЕЦЬ

М'яко сніг посипався раптово,
Тиха музика почулася якраз.
І до тебе прихилив я слово:
– Запроси мене на білий вальс
За плече мене взяла несміло,
І здалось – на світі ми одні...
Білий танець... Всюди біло-біло,
Лиш в очах золочені вогні.

НОВОРІЧЧЯ

Пахне в хаті свіжа хвоя,
За вікном пухнастий сніг...
Ми з тобою тільки двоє –
І це краще всіх утіх.

Сніжний вечір, тиха мова,
Конфеті яскрава нить.
І чарівність ялинкова
Нас втіша і бадьорить.

І не треба нам нікого,
Котрі схильні до порад.
Є бокал вина легкого,
Як ознака добрих свят.

Ми вже вкриті сивиною,
Та не вгледити в блиску свіч...
Пахне в хаті свіжа хвоя –
Це прикмета Новоріч.

Грають вогники квітчасті
І моргають у твоїх бік...
Ой, як хочеться цей настрій
Повторити через рік.

Не сторонись моїх сивин:
Вони не білі, а гарячі.
В них спрага вересневих днів,
Щоб стріть тебе, тебе побачить.

Ти цвіт чола не відсторонь –
То років кольори зимові,
Але в сивинах ще вогонь,
Там ще горить вогонь любові.

А ти помовч, коли я із вогню,
Коли слова жбурляю, мов каміння.
Відчувши це, я серцем оціню
Твою жіночу мудрість і терпіння.

Не повторяй в прихованій злобі:
Що? І коли? І де? І як? І нащо?
Відчувши це, признаюся собі,
Що в цьому світі в мене ти – найкраща.

ФАЙНА ПАРА

(З усмішкою)

Нас мине небесна кара,
Відмолили ми свій гріх.
Ми з тобою файна пара –
І це видиться для всіх.

Оглядаються повсюди,
Де з'являємося вдвох.
І говорять нишком люди:
Спарував їх, видно, Бог.

Кажуть люди: двоє гожі,
Балакучі, не сумні...
Й дійсно – ми з тобою схожі
І характери одні.

Хай підспівує гітара.
Грає, музику, серце втіша.
Ми з тобою файна пара...
Чом не знали це раніш?

ВІД'ІЖДАЄШ

Від'їжджаєш... А я на пероні...
Чи до тебе мій жест донесе
Крізь зачинені вікна вагонні,
Що для мене ти нині – це все?

Вже колеса поцоковують дрібно,
Набирає розгону хода...
Ти потрібна мені, ти потрібна,
Як повітря, як хліб і вода.

За вагоном біжу і гукаю,
Поки йде залізничне плато...
І летить моє слово «кохаю»,
Перемножене серцем на сто.

Як будем згадувати усе,
Що нас хотіло роз'єднати –
То забере нас чорт рогатий
І навіть Бог вже не спасе.

Коли забудем ти і я,
Забудем, що забути треба,
Нас підійме високе небо
І злагоду пошле земля.

Йдемо за Сковородою

Павло ЛАРІОНОВ

Освітнянський форум під таким гаслом відбувся на базі київської спеціалізованої школи № 47 з поглибленим вивченням іноземних мов імені А. С. Макаренка. Захід був присвячений 291-й річниці від дня народження геніального українського філософа, просвітителя і поета.

Ще в грудні 2012 року в Києві було проведено міжнародний форум, присвячений 290-річчю від дня народження Григорія Сковороди. Його учасники прийняли Звернення до громадськості країни та світу – «Григорій Сковорода – як гасло часу». В документі, зокрема, міститься такий пункт: «У вищих навчальних закладах, художніх та музичних училищах, музеях, школах, бібліотеках проводити тематичні уроки, читання, творчі вечори, виставки, "круглі столи", присвячені Григорію Сковороді». В основу Звернення покладено вагомий теоретичний і практичний напрацювання професора Харківського національного технічного університету сільського господарства імені П. Василенка, розробника і провідника «Великого проекту: «Григорій Сковорода-300» Івана Гришина. Головна ідея проекту – поєднання

Виступають юні аматори екоатру «Діти-квіти»

Сковородинівського вчення про щастя людини з глобальною метою сучасності – гармонійним розвитком суспільства.

Що ж зроблено з накресленого плану заходів до 300-річного ювілею нашого Предтечі, який відзначатимемо у 2022 році? За приклад хочу взяти Київську спеціалізовану школу імені А. С. Макаренка, яка посідає чільне місце в рейтингу навчальних закладів столиці. Педагогічний колектив на чолі з директором Світланною Нетецькою мудро поєднує засвоєння учнями профілюючих дисциплін з широкою програмою світоглядних уроків.

В організації навчально-виховного процесу колектив послуговується порадами знаних у

столиці ветеранів освітянської ниви. На громадських засадах надають допомогу науковій консультантці доктор педагогічних наук, професор Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка, академік АН Вищої школи України Галина Сагач і кандидат історичних наук Іван Єрмаков. Саме Галина Михайлівна запропонувала педагогічному колективу школи долучитися до «Великого проекту: «Сковорода-300». Першим кроком у плані намічених заходів стало створення в школі Сковородинівської світлиці.

На першому поверсі школи під орудою викладача вокалу, заслуженої артистки України Анжеліки Андрієвської облаштували простору кімнату. На

чільному місці – портрет Григорія Сковороди. Тут знайшли своє місце книги про мандрівного філософа і поета. Стіни прикрасили афоризмами з творів Григорія Савича, малюнками юних художників дитячої малярської студії.

В урочистому відкритті Сковородинівської світлиці взяли участь члени організаційного комітету «Великого проекту: «Сковорода-300», науковці, письменники, журналісти. Під час урочистої події директор Світлана Нетецька запропонувала членам оргкомітету Великого проекту проводити у світлиці творчі зустрічі, «круглі столи» сковородинознавців за участю педагогів. А найближчим часом – здійснити екскурсію до музею Григорія Сковороди в Переяслав-Хмельницькому.

Незабаром така екскурсія відбулася.

До 291-ї річниці від дня народження просвітника педагогічний колектив за активної участі наукових консультантів Галини Сагач та Івана Єрмакова підготували і провели в школі сковородинівський Форум освітян Печерського району «Йдемо за Сковородою». Учасникам форуму було продемонстровано відеофільм-мандрівка маршрутами, що пролягли по всіх містах України і зарубіжжя, де побував Григорій Савич. А потім з рефератів, прочитаних учителями, сторінка за сторінкою перед присутніми постав об'ємний образ Великого українського мислителя, філософа і просвітителя XVIII століття у всіх аспектах його мандрівного творчого життя.

Під час форуму доцент кафедри філософії Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Г. Сковороди Сергій Рик і директор школи Світлана Нетецька підписали угоду про творчу співпрацю педагогічних колективів у рамках «Великого проекту: «Сковорода-300».

Освітнянський форум, проведений у Печерському районі столиці, підказує стратегічний план подолання духовної кризи в нашому суспільстві – це консолідація державних, наукових, освітніх, мистецьких закладів і організацій, громадських інституцій на засадах християнської моралі, історичних духовних народних цінностей і традицій. Йдемо за Сковородою!

Фото автора

Провідник національного відродження

У Дрогобицькому державному педуніверситеті ім. І. Франка ще в лютому 1991 року на базі відділення народної вишивки факультету громадських професій було вперше в Україні створено загальноуніверситетську кафедру методики та історії народних художніх промислів. Її завідувачкою стала Мирослава КОТ.

Вона – досвідчений педагог, заслужений майстер народної творчості, член Національної спілки майстрів народного мистецтва, одна з провідних вишивальниць України. Членами кафедри стали випускники університету – колишні слухачі відділення народної вишивки, які за свій творчий доробок встигли отримати посвідчення членів Спілки майстрів народного мистецтва України. Викладачі кафедри вчили майбутніх учителів трудового навчання (технічної та обслуговуючої праці) не тільки різноманітним видам народного декоративно-ужиткового мистецтва (вишивка, ткацтво, плетіння, різьблення, писанкарство), але й механічній

обробці деревини, технології виготовлення швейних виробів та конструюванню одягу, технології приготування їжі.

На прохання студентів інших факультетів декани включали у навчальні плани спецкурси з народних вишивок, конструювання і пошиття одягу, які успішно вели викладачі кафедри декоративно-ужиткового мистецтва та основ дизайну. Якщо додати, що кафедра разом із багатьма прихильниками народного мистецтва організувала виставки студентських робіт, творів майстрів вишивання та різьби по дереву, проводила науково-практичні конференції, виїзди студентів у музеї Києва, Львова, Гуцульщини, то без перебільшення можна сказати – Мирослава Кот разом зі своїми ученицями повертала дрогобичан до витоків українського народного мистецтва, була активним провідником національного відродження в нашому краї. Громада міста гідно оцінила цю патріотичну діяльність пані Мирослави, і ухвалою сесії Дрогобицької міської ради їй було присвоєно звання «Почесний громадянин Дрогобича».

М. Кот серед колег

Сьогодні праці М. Кот та її учнів експонуються в багатьох музеях і приватних колекціях України, Америки, Канади. Мирослава Петрівна стверджує, що «вишивка – це і математика, і невимовна краса життя». Майстриня так говорить про свою роботу: «Вивчаючи вишивку Дрогобиччини, я переконалася в її особливій ролі в мистецтві традиційного народного моделювання. А тому визріла думка зробити все можливе, аби не забулися давні вишивки Дрогобиччини. Кожне село, кожна оселя промовляли до мене своїми візерунками. Якщо одні щось лебедили мовою ніжних барв, то інші журилися і сумували лише чорним кольором».

Учні Мирослави Кот детально вивчили стан упровадження декоративно-ужиткового мистецтва в навчально-виховний процес загальноосвітніх шкіл і позашкільних навчально-виховних закладів різних регіонів України. Основні результати наукових досліджень увійшли в матеріали кандидатських дисертацій, а також у монографії, посібники та підручники з грифом МОН України.

Після виходу доцента М. Кот на заслужений відпочинок згуртований нею колектив продовжує її справу. Він став своєрідним методичним кабінетом для учителів трудового навчання Дрогобиччини, Стрийщини,

Самбірщини, прилеглих районів Івано-Франківщини. Активних учителів кафедра залучає до науково-методичної роботи, допомагає оформити результати досліджень народного мистецтва у вигляді статей та посібників.

Науково-методичну роботу дрогобицькі дослідники ведуть у тісній співпраці з науковцями Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова, Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, Львівської академії мистецтв, інститутів НАПН.

Важливим кроком у продовженні внеску університету в розвиток народного мистецтва є відкриття наприкінці грудня 2013 року Творчої лабораторії «Мистецька Бойківщина». Мирослава Кот передала сюди частину своїх вишивок, колекцію старовинних сорочок, зразків вишивок, книги, написані нею про народне мистецтво, фотографії та афіші виставок.

**Юрій КИШАКЕВИЧ,
проректор Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка**

«Заповіт» та портрет Тараса Шевченка вишила Г. Стародубцева з села Дуліцьке Сквирського району Київської області

Тетяна ШНУРЕНКО

Почався Великий піст. Час спокою, роздумів, пошуку внутрішньої гармонії. Та де там у сучасному світі спокій та гармонія! Але, пригадуючи історію нашого народу, мусимо погодитись – у всі віки, на долю кожного покоління випадали нелегкі часи. Та все ж люди піднімалися з біди, з горя, часом із пекла. Пережити злу годину допомагала родина, мамині руки, батьківське слово, діти та кохані, які чекають вдома. Допомагає підняти голову віра. Отже, почався піст. Розповідаючи сьогодні про народні звичаї, традиції та обряди нашого народу, насамперед пригадаємо традиції постування.

ЕТНОГРАФІЧНИЙ СЛОВНИЧОК

Євшан-зілля – назва степового запашного полину. В українській традиційній культурі символізує смуток, тугу за Батьківщиною. В Іпатіївському літописі є легенда, за якою євшан-зілля зцілює «від зvierодіння» – цуратися свого роду-племени. «Де ж того євшану взяти, / Того зілля-привороту, / Що на певний шлях направить, / Шлях у край світу повороту?» (М. Вороний).

Великий піст (що перед Великоднем) починається за сім тижнів до свята: шість тижнів посту і Страсний тиждень. Пилипівка, або Різдвяний піст, починається 28 листопада і триває до свята Різдва. Петрівський піст починається через тиждень після Зелених свят (Трійці) і закінчується на свято Петра і Павла (12 липня). Спасівка, або Успенський піст, починається 14 серпня, на Маковея і триває до Успіння Пресвятої Богородиці (28 серпня). Про Успенський піст існує така легенда. Колись Господь призначив аж дев'ять тижнів Великого посту. Та люди в молитвах та зверненнях почали його благати, що їм не витримати весняної, часом голодної пори стільки днів та ще й найсуворішого посту. То Господь змилостивився і забрав два тижні посту на літо. Тому Успенський піст вважається таким суворим, як і Великодній.

Також за канонами православної церкви є одноденні пости: 27 вересня – в день Воздвиження Хреста Господнього; 18 січня – Йорданський свяятий вечір; 11 вересня – Усікновення голови Іоанна Предтечі; середа і п'ятниця щотижня. Непотрібно постувати середу та п'ятницю під час Різдвяних свят, на Масляну, Світлого тижня (після Великодня), та тижня по П'ятдесятниці (Трійці).

«НЕМА КРАЮ БЕЗ ЗВИЧАЮ»

7 березня – на весняне сонце вигнали з кошар, обор та стаєнь худобу.

Після довгої зими все чистилось, вичищалось та встелялось свіжою соломою. «Перебули січень і мічень (лютий), а на марець виставляємо з кожуха палець».

Ми розповідали у попередньому номері нашої газети про походження давніх та сучасної назв першого весняного місяця. Отже, «березень» походить від назви давнього промислу – вирубного вогневого рільництва. Проводили такі вирубки в березових гаях. Кращі з повалених дерев залишали для будівництва, криві разом із пеньками та гіллям спалювали, а на згарищах сіяли збіжжя. Попіл використовували для виготовлення скла. Березову кору заготовляли окремо. З неї отримували дьоготь – цінну речовину. Ним змазували вози, мастили шкіряну ув'язь та взуття, а ще ним лікували. Настояною на дьогті водою, висловлюючись сучасною мовою, покращували імунітет, із борсучого або ведмежого жиру та дьогтю робили мазі. Дьогтем, часом вживаючи його, так би мовити, в середину, лікували туберкульоз легень, різні порушення системи травлення. «Березовий дьоготь, застосування якого у медицині відоме здавна, являє собою продукт, утворений в результаті сухої перегонки зовнішньої частини березової кори – берести» – це формулювання сучасних науковців. «Рідина має темний колір і сильний характерний запах. Вона добре відома своїми потужними антибактеріальними, антисептичними та протипаразитарними властивостями». Наші пращури, можливо, не знали таких наукових термінів, але як використовувати дьоготь в народній медицині та у звичайному денній господарстві, знали добре. Про це свідчить хоча б ось цей історичний факт: колись гетьман Богдан Хмельницький своїм спеціальним універсалом надавав привілеї окремим містечкам, які займалися виготовленням дьогтю.

8 березня – березень, його конозисту та непередбачливу вдачу порівнюють з жінкою: «У березня – жіночий характер: то тріщить, то плющить». Сьогодні – день краси, весни та жіноцтва. Хтось святкує, хтось – зневажає. Як на мене, зовсім не зайве ще раз сказати жінкам, які вони красиві, молоді та привабливі. А колись саме цього дня дівчатам, що не вийшли заміж у м'ясницю (яка тривала від Різдва і до Масляної) казали: «Не вийшла, дівко, заміж у м'ясницю – складай убранки в скриню, робота чекає господину». Завичай, весною та на початку літа весіль не гуляли – роботи ж «непочатий край!» Хіба що вже влітку, в спеку, в Петрівку...

9 березня – Обретіння, Івана Предтечі. Кажуть, що на Обретіння «птиця обертається до гнізда, діти – до хліба, а чоловіки – до жінок та роботи». Ось так впливає на людську поведінку весна. А ще цього дня не прали білизну – «щоб не відійшла чистота і дух цілющий». Виходили до сходу сонця, закликали: «Прийди, весно, прийди, красно». За народними прикметами «якщо цього дня випаде сніг – Великдень буде холодний, якщо сухо – чекайте сухої погоди і на свято».

10 березня – Тарас Кумошник. «Хоч по стінах ходи, та боронь Боже вдень спати – усе літо проспиш».

11 березня – цього дня у гості не ходять. «Якщо дихне холодом – охолоне і оселя. Дихне теплом – будете з хлібом».

12 березня – «Прокіп Перезимник дороги руйнує то заметами, то потічками».

13 березня – Василь Крапельник, Плаксивець. «Василь зі стріхи капає – землю покпаує». Так було принаймні колись. Як буде за нашої днини – поживемо-побачимо.

СМАЧНОГО!

Чернігівщина здавна відома своїми родючими землями, густими лісами, повними дичини, та численними річками, багатими рибою. І все це дарує нам найсмачніші страви, які готують у цій місцині.

Пропонуємо приготувати тушкованого коропа з цибулею – улюблений рецепт чернігівчан у Великий піст.

На 1 кг коропа – олію для смаження, борошна (для обкачування), 2 ст. ложки оцту, 1 ст. ложку цукру, 2 горошини духмяного перцю, 3 гвоздики, 4 цибулини, картоплі (для гарніру) та подрібнену зелену петрушку.

Коропа очищують від луски та нутрощів, видаляють жабра, добре промивають, відрубують голову, плавники і хвіст, розділяють вздовж хребта на 2 частини. Із голови, плавників та хвоста варять юшку (додаючи лавровий лист, духмяний перець та сіль). Потім нарізають порціями рибу, солять, посипають меленим перцем, обкачують у борошні та смажать на

олії. Цибулю теж злегка обсмажують. Половину її кладуть у глибоку сковорідку або каструлю, додають оцет, цукор, гвоздику, лавровий лист і духмяний перець. На ці продукти вкладають смажену рибу, зверху посипають рештою смаженої цибулі, заливають юшкою і тушкують до готовності (30–40 хв.) Короп подають зі смаженою картоплею, поливають соком із цибулею, в якому він тушкувався, і посипають подрібненою зеленню петрушки.

Смакуйте!

Запрошуємо і читачів поділитися цікавими рецептами. Чекаємо ваших листів!

Газета «Культура і життя»

№ 10 (4582), 7 березня, 2014 рік

Засновники: Міністерство культури України, Український комітет профспілки працівників культури, редакція газети «Культура і життя»

Видавець: ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Генеральний директор Олесь БІЛАШ

Адреса видавництва: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; тел.: +38 (044) 498-23-65

Заступник головного редактора Світлана Соколова

Адреса редакції: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; тел. +38 (044) 498-23-65

nvu.kultura@gmail.com

Виходить із 7 жовтня 1923 року. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації – КВ № 1026 від 26.10.94 р.

Віддруковано в ТОВ «МЕГА-Поліграф», м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14, тел.: (044) 581-68-15;

e-mail: office@mega-poligraf.kiev.ua

Розповсюдження, передплата, реклама:

тел. +38 (044) 498-23-64;

+38 (050) 310-56-63

Портал <http://uaculture.com>

Передплатний індекс в Каталозі видань України **60969**

Склад Видавничої ради

Олесь Білаш; Віктор Вечерський; Максим Бударін; Олена Воронько; Світлана Фоменко; Оксана Іонова; Євгенія Крутоголов; Іван Мечков; Лариса Нікіфорова; Лариса Петасюк; Людмила Чумакова; Михайло Швед; Віктор Пасак; Оксана Гайдук; Ольга Голинська; Надія Соколенко.

Дизайн та верстка **Сергія Задворного**

Редакція залишає за собою право на редагування отриманих матеріалів без узгодження з автором. Думки авторів публікацій можуть не збігатися з позицією редакції. Передрук і відтворення текстових та ілюстраційних матеріалів журналу тільки з письмового дозволу видавця.

© «Культура і життя»

Наклад 9500

Ціна договірної

